

Paměti jedné obyčejné Pardubačky

Jarmila Rýznarová

Paměti jedné obyčejné Pardubačky

Proč o sobě psát? Bude to někdo číst? Budou moje vzpomínky tak zajímavé nejen pro vlastní potomky a jejich děti, ale i pro několik přátel?

Moje svědomí – mé druhé – já — mne nabádá: „Tak už nediskutuj a začni!“ Ale jak? Narodila jsem se – „všichni jsme se narodili!“ – Heleď, svědomí, neplet' se mi do toho! Chci říci, že jsem se narodila ve škole – dokonce v obchodní škole a to se tak často nestává. „Snad ne ve třídě pod lavicí?“ Nebuď prostořeké a nech mne vzpomínat...

Ano, obchodní škola v Pardubicích tehdy stála na rohu ulice osamocená, za ní byla velká školní zahrada a dědeček, mamčin tatínek tam byl ředitelem od září roku 1919. V I.patře- směrem k nádraží – jsme měli sedm pokojů v řadě za sebou (část jich je vidět na fotce) a já se v tom bytě narodila. Proč ne v nemocnici? Tenkrát se většinou rodilo doma, jen za účasti porodní asistentky. Mamka, která ve škole byla učitelkou psaní strojem a těsnopisu, mi vyprávěla, že jsem se chtěla dostat v poledne dne **13. prosince 1929** na svět velkou rychlostí, když mamka právě pekla v troubě husu. Musela ulehnout a než si porodní asistentka nasadila brýle, už jsem prý křičela. Ale milá husa už se jíst nedala, prý byla na uhel (jako bych za to mohla už tenkrát...)

Mé rané dětství bylo pěkné a milé. Byla jsem velmi oblíbená mezi žákyněmi obchodní školy, které často uprosily maminku a dědečka ředitele, aby mne sebou vzali na jejich školní výlet, že mne budou hlídat. Oba dva měli stejnou dobrosrdečnou povahu, ale přísnou, někdy výbušnou a já musela na slovo poslechnout. Když se to někdy nepovedlo a blížila se „bouře“, utekla jsem do některé třídy, kde mne studentky schovaly a pak uprosily, aby se na mne naši nezlobili, že už mi domluvily a že už budu hodná.

Blížil se dědečkův odchod do penze, uvolnění ředitelského bytu a zároveň dokončení postavení našeho vlastního rodinného domu na druhém konci města tenkrát v klidné části poblíž nemocnice, to bylo v r. **1936**. Za domem

je velká zahrada, za kterou bývalo pěkné zahradnictví. (Později bylo zlikvidováno, postavena mateřská školka, z které v dnešní době je soukromá obchodní škola Delta)

Do druhé třídy obecné školy jsem již začala chodit U kostelíčka a krom toho jsem už měla ročního brášku Ladislava.

Fotky jsou z roku 1936, když jsme v ulici Na Okrouhlíku začali bydlet.

Válka.

Začalo válečné běsnění druhé světové války. Tatínek pracoval v elektrárně jako úředník a nikdo z naší rodiny nevěděl, že tatínek ve skupině 30 kamarádů pomáhá rozmnožovat protifašistické letáky. V ten hrozný den **26.9.1939** prala maminka v prádelně v neckách na valše – pračky tenkrát nebyly – a najednou cítila velký neklid, jako když se na ni někdo dívá. Oběhla celý sklep domu, nikdo nikde, ale pracovat dál nemohla. Stalo se něco dětem nebo manželovi? Utíkala k telefonu, volala tatkově do kanceláře. Tam se ozval stísněný hlas: „Právě ho odvádí Gestapo“.

Co psát o válce? Co psát o tom, že jsme byla rodina „nepřátelská Říši“, že se od nás známí distancovali, aby sami netrpěli, že mamka těžko sháněla zaměstnání, aby měla pro své děti aspoň jídlo, že tatínek prošel několik vězení a koncentráků. Ale díky Bohu se po odpykání skoro tří let vrátil domů jako poslední z celé té skupiny s nejmenším trestem, ostatní pak místo domů od dalšího roku už šli „do plynu“. Tatínek se vrátil ve špatném zdravotním stavu, měl 44 kg; za to, že ho pustili domů, že ho tam živili,

sebrali nám vkladní knížku, koncertní křídlo klavíru, psací stroj, na kterém tatínek rozmnožoval letáky proti fašistům a 2 nejcennější orig. obrazy. Původně chtěli polovinu bytového zařízení.

Jsou vzpomínky, které zůstávají po celý život. Ku příkladu jsem několikrát s maminkou jela v noci bez osvětlení na kolách do které si vesnice poprosit maminčinou bývalou žákyni, zda by nám nechala trochu mouky na upečení buchet. Mamka měla na krku dva plátěné pytlíky spojené širokým páskem – jakoby velká ňadra a široký hubertus. Proti nám jedoucích cyklistů bez světel se mamka vždy ptala „je čistý vzduch?“ a pokud odpověď nebyla kladná, musely jsme objet po tmě vesnici přes polní cestičky, aby nás nenachytala policejní hlídka. Víím, že se dvakrát blížilo německé policejní auto a mamka jen na mne křikla „do příkopu!“ a hned jsme i s kolem ležely. Byly to úděsné chvíle. Při takových vzpomínkách na tu dobu jsem vždy maminku obdivovala, jakou měla odvahu.

Před koncem války tatínek našel místo v Předměřicích na pile jako účetní a já jako totálně nasazená jsem tam jezdila vypomáhat v zemědělství, když jsem se bála pracovat v Semtíně, nad kterými bývaly časté nálety a bombardování. Jiný výběr jsem neměla, protože do pedagogického ústavu jako dceru bývalého vězně mne nepřijali a obchodní školu pak zavřeli.

Ani v Předměřicích však nebyla situace klidnější. Představte si, jedete vlakem k Hradci Králové, najednou začnou houkat sirény, nad sebou vidíte blížící se houf letadel. Vlak zastavil a my museli vyskákat z vlaku a utéci kus dál do polí a lehnout. A vy máte jedinou myšlenku, zda rodiče ještě uvidíte...

Pardubice zažily 3 letecké nálety, ale pro mne je největší vzpomínka na noční nálet 22. července 1944, krátce po půlnoci, kdy mne a brášku maminka vzbudila a i s peřinou jsme utíkali na konec zahrady, kde jsme měli vykopaný protiletecký kryt pro šest lidí. Protože však

jsme tam měli peřinu a kufr, tatínek do krytu už se nedostal a sedl si vedle pod mladý třešňový stromek.

Pak nám vyprávěl tu hrůzu padajících světýlek v naší blízkosti. Pekelný hluk a otřásání země jsme cítili i v krytu, letadla si spletla továrnu – rafinerii minerálních olejů se zahradnictvím a nejbližší bomby spadly pár stovek metrů od nás. Další dva nálety byly v denní době a to 24.8.1944 a 28.12.1944. Ten druhý má víc v paměti bratr Láďa, protože v té době jel s maminkou na kole z krematoria, kde uklízeli hrob. Jeli zadní cestou, kde byla jen pole, houkání náletu neslyšeli, až najednou se nad nimi objevila spousta letadel, která mířila k rafinerii miner.olejů a viděli shazování pum.

Konec války v květnu 1945

Po šesti letech je konec války. Německé nápisy jsou strhané, na domech vlají prapory. Všude nadšeně jsou vítáni naši ruští osvoboditelé – byla květnová neděle a já doprovodila babičku do kostela.. Vracíme se a na kraji naší ulice vidíme maminku lomit rukama a gestikulující, aby chom spěchaly. Před naším domem byla ohromná hromada písku a cihel. Co se to děje?

Maminka plakala, že musíme do 6ti hodin být pryč z domu, že zde ruští vojáci – jako v největším domě ulice budou mít vojenskou jídelnu a kuchyni, v I.patře jim musíme nechat i peřiny, my si můžeme vzít jen to nejnужnější. Kam máme jít? Vždyť je nás šest osob!!

Ujali se nás sousedé z vedlejší ulice, že ve sklepním bytečku nájemníci jsou na nějaký čas na horách. 3 dny jsme leželi i s babičkou a dědečkem jak sardinky na zemi na dekách, pak nám národní výbor přidělil dvoupokojový byt za Chrudimkou po odsunutých Němcích.

Po třech měsících naši „drazí osvoboditelé“ odtáhli a zanechali náš dům ve strašném stavu, byl prý třetí nejvíc zpustošený z celého města. Chci vám to prostředí trochu přiblížit, i když na tu hrůzu nerada vzpomínám.

Vzadu v zahradě jsme měli protiletický kryt, tedy hlubokou jámu s lavicí pro šest lidí, nahoře přikrytou prkny a hlínou. Rusové „strop“ odkryli a do jámy házeli koňské hnáty, lebky a všechn odpad z vojenské kuchyně, kde si v přízemní kuchyni rozšířili sporák přes celou místnost tak, že tím horkem popraskaly oboje dveře. V ten květen bylo velké horko a nad jámou s odpadem byly statisíce much. Příčky obou pokojů byly pryč, takže ve velkém „sále“ zbyly po jejich odchodu stoly a židle. V průjezdu a na

schodech do sklepa bylo naházeno na 30 prázdných sudů od vodky, plot dvora byl spadlý do sousedství od hromady dřev a uhlí.

Stromy v zahradě byly okousané od krávy, která se tam prý procházela a na našem dvoře (dle sousedů) prý kvičelo prase. Na konci zahrady byla otevřená naše králíkárna- zřejmě si pochutnali na 5ti králících a vedle ve výběhu pro slepice s kurníkem leželo pár mrtvých kuřic.

Byt v I. poschodí vypadal ještě hůře. Koupelna zamčena, klíč ztracen, na dveřích koupelny připevněna výlevka s belíkem, jehož voda přetékala a tekla dolů po celém schodišti. Po otevření koupelny – vana byla plná žluté nelibě vonící šlehačky a v tom se „krásně“ vyjímal dva maminciny klobouky. V knihovně z většiny plátěných svazků celého Jiráskova díla byly vystříhané vložky do bot. Klíč od záchodu byl též ztracen a toto místo zaměněno za roh pokoje s otevřeným oknem a nepěknou vůní s velkou hromadou. Ve druhém patře ve dvou komorách byla holírna dle nastříkané pěny na stěnách a v druhé botárna, kde zůstalo ševcovské kopyto.

Podzim 1945

V září jsem konečně mohla opět chodit do školy. V červnu jsem dělala zkoušku z němčiny, ale od září byla povinná ruština. Veřejná obchodní škola – vlastně můj rodný dům mi ale nepřinesl žádné výhody. Někteří profesori mne znali od dětství, ale třeba prof. Eisner mi před celou třídou řekl: Nemysli si, když jsem Tě před lety houpal na kolenou, že Ti teď odpustím, že neumíš občanskou nauku a nemáš hotovou politickou nástěnku.... A spolužačky se mi smály.

Na další vzdělání jsem nemohla myslet, rodiče neměli peníze, musela jsem pomoci vydělávat. Za státnice z psaní strojem a těsnopisu mělo být za každý diplom o 450,-Kčs víc, ale jen jsem diplomy dostala, zákonem tyto příspěvky byly zrušeny, zůstaly jen pro cizí jazyky.

Našla jsem své první místo ve Východočeských elektrárnách, přesně tam, odkud tatínka odvádělo Gestapo. Ve svém volném čase jsem se vlastně už od dětství učila hře na klavír, recitaci, chodila jsem zpívat do sboru, 7

roků jsem hrála ochotnické divadlo ve Studánce, ráda jsem tančila, hrála volejbal a pingpong.

Těžko jsem však odolávala komunistickému vedoucímu, který mne chtěl dostat do strany a když mi vnucoval šestou přihlášku do KSČ a já už nevěděla, jakou výmluvu si připravit, najednou vedoucí dostal infarkt a já tak byla zachráněna a na štěstí se dostala k jinému šéfovi.

Já - poslušná dcera . . .

V lednu roku 1951 jsem se vdala. Nebylo to nutné, ale podle mé babičky jsem na to už měla léta a když hoch doprovázející mne do divadelních ochotnických zkoušek se mi více dvořil – dokonce se stal naším podnájemníkem, když neměl kde bydlet jako sirotek, naši s ním přímo mluvili – dřív jak se mnou, buď abychom se vzali, nebo rozešli. On souhlasil, že si mne vezme.

Já myslela, že si dělá legraci, protože byl velký šprýmař a nevěřila jsem, že to myslí vážně, protože jsme spolu chodili spíš jako kamarádi. Ani jsem v té době nepocítila, že by mezi námi byla ta – nějaká láska. Má první studentská (platonická) láska mi po dvou letech známosti odešla studovat na vysokou lesnickou fakultu do Prahy a naši mi vysvětlovali, že bych na něj musela čekat víc roků a jako již zasnoubená s ním bych si nemohla jít ani svobodně zatančit.

Ve svých 21 letech jsem si nepřipadala zralá na vdavky, ale nedovolila jsem si rodičům odporovat. Věděla jsem, že pro mne chtějí jen to nejlepší. Zařizovat svatbu ač nenákladnou bylo v roce 1951 velmi složité. To si dnešní mládež vůbec neumí představit. Půjčování svatebních šatů neexistovalo, v obchodech leželo na regálech jen pár balíků barchetu a několik balíků lůžkovin, které se prodávaly jen na šatenky a chtít něco na svatební šaty? Vyloučeno, pokud nebyla protekce a tu my jsme neměli.

Posléze jsme sehnali kousek bílé látky aspoň na halenku, sukně se dala dohromady ze starých bílých krajkových šatů z prvních tanečních. Doplnky jsem měla vypůjčené, prstýnky jsme si nechali udělat

z maminčiného zlatého předválečného řetízku a z dědečkových zlatých zubů. Svatba byla v lednu a ženich neměl na nový neošumtělý zimník, tak známý krejčí obrátil celou látku na rub, kde vypadala zachovaleji a kabát přešil.

Byla pozvána jen nejbližší rodina a jen k bratrovi a švagrovi šly za družičky moje kamarádky. Obřad musel být nejdřív na úradě Místního národního výboru a pak teprve směl být v kostele. Svatební dary byly hodně skromnější než v této době, hrnečky a vázička stačily, dokonce jsem dostala jako svatební dar 2 kg pomerančů, které tehdy nebyly k sehnání. Oběd byl doma a odpoledne odjezd nás dvou jen na 3 dny do Krkonoš. Na víc – nebylo.

Padesátá léta a setkání s mezinárodním jazykem esperanto

Maminčin bratr měl malou výrobní slídy v Pardubicích, později měl prodejnu elektrospotřebičů ve Veletržním paláci v Praze. Dařilo se mu a koupil si v Modřanech u Prahy pěknou vilku. Přišlo však znárodnování všech továren, firem i prodejen a ze strýčka najednou byl skladník, protože nechtěl vstoupit do KSČ. Poroučel mu komunist, který tomu oboru vůbec nerozuměl. Strýček s tetou neměli čas nás příliš často navštěvovat v Pardubicích a tak jsem jednou jela s maminkou do Prahy, že je překvapíme.

Překvapeny jsme však byly my a to žalostně. Otevřený prázdný dům, dle sousedů prý bylo vše vykradeno státem a cizími lidmi. Sousedi neměli naši adresu, nevěděli, jak příbuzné vyrozumět. Zbyl jen starý dřevěný kufr s fotografiemi a v koupelně župan.

Celá naše rodina byla zoufalá, zda se strýci a tetě povedlo ujet do zahraničí, vždyť v té době, kdo byl chycen na hranicích při útěku, byl nemilosrdně zastřelen. Jistě nás chtěli ušetřit policejního vyšetřování, tak nám nesdělili svůj úmysl ujet...

Asi po roce dostala tatínkova sestra Vlasta Urbanová – sólistka opery Národního divadla pohlednici z Bombaye: Pozdrav z dalek zasílá Mira. Teta poznala podpis svého švagra a hned nám napsala, že strýček s tetou žijí v Indii. Ale též hned přišli STBáci a chtěli vědět, kdo jí napsal. Teta se nelekla a řekla, že to je její bývalý ctitel. I když představa, že strýček žije až v Indii, byla strašná, přece jen jsme byli trochu uklidněni, že se jim

podářilo přejet hranice. Vždyť v té době, koho chytli na hranicích, nemilosrdně zastřelili.

Moje spolupracovnice v kanceláři elektrárny mi často ukazovala krásné pohlednice a známky z mnoha zemí, které byly psány jakýmsi mezinárodním jazykem esperanto. Jednou mi ukazovala malou knížku – ročenku a říkala, že jsou v ní přesné adresy delegátů z 82 zemí, kteří bezplatně pomáhají všem esperantistům. Při listování knížky se mi náhle otevřela stránka Indie a tam jsem pod slovem Bombay zahlédla několik adres delegátů. Na mou otázku, zda by takový delegát mohl pomoci najít ztraceného strýce, odpověděla: No, to by se muselo zkusit...

Mé rozhodnutí bylo okamžité. Prosim, sežeň mi učitele, chci se učit esperantu.

Tenkrát bylo esperanto pro režim nevhodné a esperantisté se mohli scházet skoro jen potajmu. Bylo to v r. 1953, kdy se skupina esperantistů scházela v Rudém koutku ČSD na starém nádraží a já ještě s jednou kamarádkou

jsem tam chodila o hodinu dřív. Pod učebnicí esperanta jsme měli učebnici ruštiny a když vešel nějaký kontrolor, ihned jsme ruštinu dali nahoru a začaly mluvit rusky s naším učitelem. Za dva měsíce pilného studia s pomocí učitele jsem napsala dopis delegátovi do Bombaye s prosbou o pomoc, kde jsem vše vylíčila. Naštěstí v té době ještě STBáci esperanto neznali a nekontrolovali.

Víc jak půl roku jsem z ciziny nic nedostala a mně bylo jasné, že když se nemohu revanžovat, že má prosba se ocitla v koši. Ale pak přece jen přišel lístek s cizím jménem, Box 54, Bombay. Žádný podpis. I když jsem si nebyla jistá, zda píše strýčkovi, který měl docela jiné jméno, přece jsem napsala dopis na jméno Mira Smith. Doma o tom dosud nevěděli.

Za dalších pár měsíců skutečně přišel dopis od strýce, který esperanto neuměl a delegát mu dopis musel překládat. Teprve pak jsem vítězoslavně řekla vše doma k radosti celé rodiny. Pár roků jsme si psali esperantem, pak se politická situace uklidňovala a bylo možné si dopisovat s cizinou i česky, takže i moji rodiče a prarodiče s nimi mohli navázat korespondenci.

V té době já už na popud svého učitele měla více dopisovatelů, což se mi víc a víc líbilo a tak už jsem esperanto neopustila, i když asi po 10 letech strýc i teta zemřeli, když před tím se odstěhovali z Bombaye do australské Sydney.

Každý zaměstnanec kteréhokoliv podniku – též podle významu svého pracovního místa musel vyplňovat kromě osobního dotazníku i kádrový 6-8stránkový dotazník. Když se však rozneslo, že mamčin bratr žije na západě a můj tatínek, který byl jako hlavní účetní státní banky, nemá zapsáno v kádrovém dotazníku, že má švagra na západě, byl odveden STBáky na policii, kde ho celý den vyslýchali a tloukli. Přišel s dvěma vyraženými zuby.

První roky mého manželského života

Po svatbě jsem s manželem Mirkem bydlela v bytě mých rodičů, kde jsme měli samostatný pokoj s nábytkem částečně mých rodičů a z části od kmotry. Hospodařili jsme s rodiči dohromady, jako tehdy většina rodin. Za první našetřené společné peníze jsme nekupovali vlastní nábytek, vždyť by nebylo kam ho dát, ale starší neodpérováný motocykl Jawa 250. Pracovní doba 48hod. týdně včetně sobot, které bylo možno si napracovat, nám poskytovala možnosti náhradního volna a tak skoro každý pátek s batohem jsme vyrazili na výlet a tak poznali hodně přírodních krás, zámků a hradů našeho Československa. Na stan a jeho vybavení jsme peníze neměli, ale společných turistických nocleháren bylo všude moc a k tomu velmi levné – 1 lůžko za 7,-Kčs/noc. Kromě toho jsme oba rádi fotografovali a pak společně vyvolávali černobílé fotografie.

Po čtyřech letech užívání víkendů a dovolených jen v naší republice jsme si s mužem řekli, že bychom se mohli pokusit o rodinný přírůstek.

V březnu 1955 se nám narodila dcerka Miroslava. V té době byla mateřská dovolená pouze 16 týdnů a pracovat jsem mohla do posledního dne a protože jsem do zaměstnání jezdila na kole, což mi trvalo pouze 5 minut, jezdila jsem domů kojit –

moje babička mi hlídala dcerku, protože má maminka ještě nebyla v důchodu.

Vzpomínám si, jak má bývalá spolupracovnice mi říkala v době, když jsem se těšila na miminko: Máš rozum v této nejisté době mít dítě?

Nebylo to lehké. Výbavičku pro dítě mi pletla a šila babička, včetně zavinovačky, což většinou býval velký čtvercový polštář, jehož jeden cíp byl zaokrouhlen a ozdoben ručně dělanou krajkou a povijanem bylo dítě zavázáno. Jedinou zavinovačku jsem měla koupenou jen pro návštěvu u dětské doktorky. Neexistovaly automatické pračky ani papírové plenky a podobné vymoženosti dnešního světa. A tak jsem denně plenky vyvářela a prala na valše, bělela na trávě a z počátku denně žehlila jako všechny maminky tehdejší doby.

Nový vlastní byt

Podnik Trust výroby kávovin, kde manžel pracoval, se v rámci různých reorganizací likvidoval a své zaměstnance propouštěl. Zaměstnání, které mu náhradou bylo nabídnuto, manžel nepřijal. Hledali jsme proto v inzerátech něco lepšího a už s vlastním bytem, abychom mohli bydlet samostatně. Šťěstí nám přálo. V Ledči nad Sázavou jsme našli oboje. Zaměstnání v národním podniku Kovofiniš i podnikový byt 2+1, velmi levný, ale s mnoha nedostatky.

Rohový byt v domě na kopci, kde nad stále otevřenými okny prádelny žádné okno v bytě netěsnilo. Kamnový sporáček na uhlí špatně táhl a bylo nutno ho aspoň 2x týdně vyčistit včetně celé trubky. Přistěhovali jsme se **v lednu 1957** a uhlí jsme volně nedostali a tak jsme mohli koupit jediné kaly, které se v kamnech vždy strašně spekly, ale co dělat, když jsme v bytě nechtěli zmrznout.

Přes zimu jsme tedy jezdili na víkendy k mým rodičům do Pardubic, po návratu jsme ale nacházeli byt s teplotou pod nulou, v hrnci, kde zůstalo trošku vody byl led, krápník u vodovodu. Naše nachlazení byla častá.

Do této ne příliš radostné situace se mi narodila druhá dcerka **Lenka 21.8.1958**, ale byla jsem moc ráda, že obě děti jsou holčičky, že mohou po sobě nosit oblečení. Hospodaření a vaření pro

rodinu nebylo jednoduché. Kolik je dnes rodin bez ledničky nebo mrazničky? Nechce se vám jít do města na nákup, z mrazáku vytáhnete maso na neděli a je to. Tenkrát bylo k dostání maso v Ledči jen v úterý případně ve středu a to nejvíce dvě kila a když jste nestáli ve frontě aspoň

od 3 hod. v noci – obyčejně zabalení do deky, ráno v 9 hod. či v 10h už nic nebylo.

Když se mi nahlásila návštěva příbuzných, bylo nutno se domluvit se sousedkou, že se s ní rozdělím o maso, zda by k ránu nezaskočila zkontrolovat naše děti. Mléko, které jsme kupovali nalévané do vlastních

butelek, jsme museli svářet a dávat do kastrolu se studenou vodou, to už dnešní hospodyňky také neznají. Frontu jsme stáli na žárovky, na toaletní papír, na zápalky, na dětské punčocháčky, nebo jsem psala rodičům do Pardubic, kdyby se u nich dostala cibule, že v Ledči o ni nemohu zavadit. Pokud jsem potřebovala dvě čtvrtkilové kostky másla, musela jsem s děckem v náručí se znovu postavit do fronty. Nebyly to radostné časy.

Peněz bylo málo a když dcerky byly přijaty do mateřské školky, přijala jsem místo korespondentky v Kovofiniši. Pokud to bylo místo stálé, děti se střídaly v nemoci a já musela být s nimi doma. Když jsem přijala místo jen brigádnice za nízký plat, děti byly v pořádku.

Další mé zaměstnání jako skladová účetní v autoopravně - na 4 hod.denně - mi bylo nejmilejší, protože autoopravna byla jen 5 minut od našeho bytu. Když děti onemocněly, mohla jsem si vzít práci domů a kdyby přišel pan ředitel, učeň by pro mne přiběhl. Mladší čtenáři by si asi nedovedli představit takovou práci bez jediné nejjednodušší kalkulačky, když jsem sčítala z hlavy 32 řádků položek.

V lednu 1960 se oženil můj bratr Ladislav. Bylo málo peněz na jízdu s oběma dětmi, tak se svatby zúčastnil jen manžel Mirek. Láďa si vzal za manželku bývalou pacientku, zdravotní sestru Lídu z plicního sanatoria Prosečnice, kde se sám léčil.

Chybělo mi esperanto

I když práce bylo stále dost v rodině i v zaměstnání, přece jen mi chyběly pravidelné schůzky s esperantisty. V Ledči ve čtyřtisícovém městečku žádného esperantistu jsem nepotkala, ale podařilo se mi seznámit se starým pánem Erhardem Urbanem z Vlastějovic. Ten poznal osobně dr. Zamenhofa – autora mezinárodního jazyka na zaoceánské lodi jako kuchař, když dr. Zamenhof jel na světový kongres do Ameriky. Pan Urban byl ochoten vyučovat v kursu esperanta pro začátečníky, i dojíždět autobusem přes dvě obce, když se nám povede zahájit kurs.

Já sama jsem si netroufala vyučovat, mé znalosti v té době byly takové, že jsem se sice esperantem domluvila, ale žádné pedagogické zkoušky jsem neměla a odvalu k vyučování teprve ne. Propagace za pomoci Osvětové besedy se povedla, zadarmo půjčená klubovna byla na první hodinu plná, dostavilo se přes 30 osob. Když však pan Urban začal učit – neexistovaly učebnice, texty jsme rozmnožovali na ormigiu, slovíčka si musel každý sám psát – hned v první lekci nadiktoval sto slovíček. I v druhé hodině nadiktoval přes sto slov a už počet zájemců se zmenšil na polovinu, vždyť jsme esperanto propagovali jako 6x snadnější než kterýkoliv jiný jazyk.

I když jsem proti p.Urbanovi byla velmi mladá, že by mohl být mým dědečkem, ostře jsem proti němu vystoupila, že takto se učit nedá, že všechny zájemce odradí. Pan Urban se urazil, a že víc jezdit nebude. Když jsem chtěla zachránit posledních 14 studentů, mezi nimiž byl inženýr chemie, profesor gymnasia, učitelka základní školy a další, začala jsem učit sama bez pedagogických znalostí, jen s pečlivou přípravou. Prosila jsem profesora, kdybych něco z gramatiky neuměla tak vysvětlit, zda by vypomohl.

A tak byl v malém městečku založen esperantský kroužek, který si docela slušně vedl za podpory Osvětové besedy i dobrého kolektivu esperantistů.

Kam na dovolenou ?(Lančov - Sofie)

Dovolená s dvěma dětmi -když je málo penízků – to není jednoduchá záležitost. Manžel vydělával 1200 Kčs a já za ty 4 hod. denně? Škoda mluvit. Využívali jsme tedy mnohokrát 14denní dovolenou s esperantskými

kursy v obci Lančov u Vranovské přehrady, kde mohly být s námi i naše dcerky.

Ubytování ve stanech, později ve 4lůžkových chatkách, celodenní strava, dopoledne kursy i pro naše ratolesti, které měly samostatné družstvo a za

těch 14 dní se naučily mnoho říkánek i písniček v esperantu. Já v tomto letním táboře jsem postupně studovala vyšší stupně kursů i pro učitele a kurs překladatelský a tak jsem nabývala i pedagogických znalostí, včetně možností konverzovat s cizinci, vždyť tenkrát bývala účast až 150 účastníků z 5ti národů.

V roce 1963 jsem byla vybrána s 35 esperantskými funkcionáři z celé republiky na světový kongres do bulharské Sofie. Můj první kongres! Na to se nedá zapomenout. Dalších devět či deset, kterých jsem se postupně v různých zemích zúčastňovala, již splývají v jedno kongresové hemžení.

V Sofii bylo velmi dojemné, když zahájení kongresu přišla pozdravit spousta malých dětí ve svých národních krojích a mávaly vlajkami své země. Byly to děti esperantistů ze 17 národů, které od dětství mluví esperantem. Ku příkladu otec je Francouz, matka Polka, doma se mluví jen esperantem, nebo když rodiče na děti mluví každý svým jazykem a jsou-li všichni doma, mluví se esperantem. Takových rodin je velmi mnoho a jejich děti už od narození znají 3 jazyky.

Být v Bulharsku a nevidět Černé moře? Bulharská dopisovatelka mi slíbila věnovat leva, abych měla na letenku ze Sofie do Varny a zpět. Z ČSR jsme totiž mohli vyvézt jen malou část peněz a do celního prohlášení jsme museli napsat, kolik peněz vezeme. Tajně jsem si vzala o 100,- korun víc a pak jsem se bála, že mi na to přijdou.

V přeplněném autobusu z Varny na Zlaté písky náhodně jsme se seznámili s bulharským tanečníkem, který měl za krátký čas vystupovat se svým souborem na Slovensku a jejich kapesné bylo pouze na několik limonád. Stovku jsem mu věnovala. Jaké bylo moje překvapení, když nás

našel na pláži a donesl velký podnos nejrůznějšího ovoce a pamlsků a ještě nás pozval na bohatou večeři do hotelu Čajka před odletem do Sofie.

Z tohoto mého prvního kongresu mám ještě jeden zážitek, který si nechci nechat jen pro sebe. Ta příhoda by se mohla nazvat

„Jak mne esperanto zachránilo“

Když jsme už seděli v letadle, které mělo startovat z Varny přesně o půlnoci a my (já a esperantista Jenda z Karlových Varů) z celodenních zážitků a koupání v nádherném moři byli řádně unaveni, zjistili jsme

nějaké zdržení. Jenda, který uměl lépe ruštinu, vyrozuměl, že jeden Bulhar nemá volné sedadlo, i když měl řádně zaplacenou.

Jenda zjistil, že já mám letenku s datem příštího dne, i když jsme ji kupovali společně. Strachy jsem div neomdlela, aby mne nevysadili a nenechali o půlnoci na letišti ve Varně.

Jenda mi poradil, abych zkusila kontrolorovi vůbec nerozumět, odpovídat jen esperantsky jak nejrychleji umím. Ač jsem v té době ještě nebyla jazykově na nejlepší úrovni, ale strach mne donutil, že jsem kontrolorovi esperantem opakovala 3-4x stejně, velmi rychle, proč mne obtěžuje, že letenku mám řádně zaplacenou, atd.

Štěstí bylo, že mi vůbec nerozuměl, neuvědomil si, že by měl vidět moji legitimaci s cestovní vložkou – pasy jsme tenkrát neměli. Pak prosil bulharského občana, že se s tou cizinkou nemůže domluvit a zda by mohl letět příštím letadlem ráno, též kvůli dobrému jménu Bulharska vůči cizincům. Jen se letadlo vzneslo do výšky, já usnula. Hodinku na to mne Jenda budil slovy: Vidíš, jak Tě esperanto zachránilo.

Zpět doma

Z kongresu jsem se vracela domů šťastná, veselá, že opravdu jediným jazykem jsem se domluvila s mnoha národy, jak se Španělem, Indem, Francouzskou, Američankou, dokonce i s roztomilou černoškou a dalšími. Ach, jak jsem se těšila, jak budu rodičům a prarodičům vyprávět zážitky.

Přijela jsem a — v kuchyni stáli všichni v černém - „právě jsme přijeli z krematoria, dědeček zemřel“.

V následujícím roce 1964 zemřela i babička a maminka si přála, abychom se vrátili z Ledče do Pardubic do uvolněného bytu, neboť se jinak těžko dostaneme do vlastního domu, který se stal činžákem. Bylo mnoho problémů s nadměrnými byty, za které se muselo moc platit za každý nadměrný metr. Museli jsme uvolnit místnosti pro cizí lidi, které nám bytový úřad do mamčině domu nasadil jen proto, že dům byl o 29 metrů větší (o dvě místnosti později přistavěného výměnku), než to dovolil zákon, který zněl „rodinný domek může být velký do 120 m².“

Nejhorší problém byl, když jsme se chtěli nastěhovat zpět do vlastního domu. Bytový výbor to absolutně zamítl, že se musíme zapsat do pořadníku a až na nás přijde řada (třeba za několik let), že dostaneme někde byt. To byla absurdita! Rodiče museli dům sami opravovat, starat se o něj, na to – jako na činžák nikdo z úřadů nepřispěl. Nasadili nám tam lidi, které jsme nechtěli a když se uvolnil byt, tak vlastní dítě s rodinou tam nechtěli pustit. Několikrát jsme posílali odvolání, oni vyhrožovali, že by nás exekučně vystěhovali..

Nakonec jsme to riskli. Přistěhovali jsme se bez nahlášené žádosti. Měli jsme velké štěstí, že protivná bytová referentka se dostala na jiné místo. A vyhrožování ztichlo, dál jsme však bydleli v „činžáku“, za každý nadměrný metr jsme pořádně platili. Rodiče nám uvolnili byt v I.patře, sami se přestěhovali do přízemí kvůli matčiným zdravotním problémům. Jen jeden pokoj v I.patře zůstal obsazen vdovou, při trošce snahy se s ní dalo vyjít. Jen nerada snášela, když se dcerky cvičily ve hře na klavír.

Za fotografií do Holandska

S manželem jsme oba rádi fotografovali a tak jsme se též zúčastnili fotografické soutěže při světovém kongresu esperantistů. Téma bylo – věta z knihy „Z deníku Anny Frankové“, která touží ze sklepního úkrytu – jako z vězení ven do přírody a naše fotografie západu slunce a plot s ostnatým drátem vyhrála 150 holandských guldenů.

Když jsem se ptala v bance, kolik českých korun bych za guldeny dostala, odpověď zněla 300 Kč. To mne pobouřilo. Pomocí esperantistů jsem byla seznámena s Holanďany – esperantisty, kteří mne a manžela pozvali na 10 dní do Holandska. Že si vezmou na jídlo 50 gld a za 100 gld s námi autem objedou dvě třetiny Holandska. To už byl lepší návrh, ne?

Byl to krásný výlet, moc jsme viděli s našimi novými přáteli Demmendaalovými, kteří měli skoro stejně staré dvě dcerky jako my, v dalších letech nás mnohokrát navštívili, i my a dcery s rodinami jsme tam byli později.

Přišla jsem však první den po dovolené v Holandsku do práce, se svým deníčkem, do kterého všechny dovolené si zapisuji po celý život a chtěla jsem kolegům vyprávět, jak jsem se měla. Najednou v kanceláři přede mnou stál cizí člověk, kterého ředitel podniku ke mně pustil – po ukázání STB legitimace. Že by chtěl se mnou chvíli mluvit, že mu ředitel povolil, že mohu s ním odejít. Před podnikem měl auto, za moment jsme zastavili před „ministerstvem strachu“, jak obecně byla nazývána budova policie. Nevěděla jsem co se bude dít, měla jsem nepříjemný pocit v duši, jako bych něco provedla a nevěděla co. Výtahem jsme vyjeli do posledního patra, tam mříže. Po zazvonění nám kdosi přišel otevřít, vešli jsme do dlouhé chodby a až na jejím konci mne pustil do kanceláře, kterou odemkl a za námi zamkl a vsunul si klíč do kapsy. Hrdlo jsem měla stažené, když jsem na konci místnosti uviděla pohovku – uvědomila jsem si, že by mne mohl znásilnit či zabít a shodit z 5. patra z okna dolů. Co se bude dít?

Na štěstí byl slušný a začal se vyptávat, jak jsem se v Holandsku měla. Já ani strachem nemohla mluvit, ale poprosila jsem ho, že tu mám deníček, kde mám všechno zajímavé zapsáno a zda bych si zatím mohla sníst rohlík, který jsem měla sebou, že jsem doma nesnídala. Souhlasil, začal si deníček pročitat a to mi pomohlo, že jsem se uklidnila a byla po chvílce schopna mluvit.

Hlavně se ptal, (a přitom poznamenal, že to stejně ví), kde jsem se s kým setkala, zda se mne vyptávali nějakí lidé – utečenci z našeho státu, nebo zda měl někdo zájem se ptát na vojenská zařízení u nás a já ten rozhovor použila na propagaci naší republiky za hranicemi, a jaká se dělá špatná propaganda, když se mne holanďští esperantisté ptali, jak to, že mám každý den na sobě jiné šaty a jim se dostávají informace, že tu žijeme za železnou oponou v hadrech, že nemáme co jíst a podobně. Tak jsem se

naivně divila, že nevím, proč se naší krásné zemi dělá tak špatná propagace. Ptal se na SAT, = beznárodnostní celosvětová organizace, o tom jsem však moc nevěděla, jen, že je to tady zakázané, a že je to nějaká dělnická esperantská organizace.

Takže když ode mne víc nedostal, jeho dotazy přešly na jiné pole, zda se u nás v kanceláři hodně mluví o politice, zda často slyším politické vtipy a jaké a zda bych nechtěla být u nich zaměstnaná s daleko vyšším platem a volnou pracovní dobou. Na mou otázku, jaká by byla náplň mé práce, řekl, že bych otvírala poštu esperantistů a četla mu ji a zjišťovala, zda se tam nepíše proti socialistickému zřízení naší země. Zůstat klidná – mi dalo dosti práce, když jsem si uvědomovala, že bych měla pracovat na STB a vlastně udávat esperantisty. Hnusné!!! Pak mne ještě navštívil myslím 3x, ale nikdy nepořídil, pracovat k nim jsem nechtěla, i když mé výdělky sekretářky na ředitelství národního podniku Kniha byly slabé.

Jinak rok 1965 nebyl pro mne příznivý. Zažila jsem příliš duševních trablů. Manžel se zamiloval do vlastní švagrové – ženy mého bratra, nechtěli od sebe ustoupit, až bratr se s manželkou odstěhovali do Jeseníků. Rýha však v mém srdci zůstala, i když jsem to nedávala najevo.

Autohavarie

7. listopadu 1965 jsme naším staříčkým autem odváželi manželovou tetu z nemocnice do Rakovníka. Moje maminka mi pohlídala děti, protože byly nachlazený a měly zvýšenou teplotu. Ještě odpoledne jsme se chtěli vrátit, ale Tatička nechtěla startovat. Nakonec s pomocí kolemjdoucího bylo zjištěno, že u karburátoru prasklo víčko, že je nutno koupit následující den v pondělí víčko nové.

Telefonovala jsem domů, jak se daří dětem, zda nevadí, když přijedu další den. Ale děti měly vysoké horečky a mamka prosila, abych se vrátila co nejdřív. Sedla jsem tedy na noční rychlík a přijela.

Druhý den jsem čekala na manžela, že po koupi nové autosoučástky se do večera vrátí domů. Čekala jsem marně. Teprve před půlnoci se ozval zvonek a venku stáli dva policisté: Váš muž havaroval v Sadské a leží těžce nemocen v nemocnici v Nymburku.. Teprve po třech dnech jsem směla k němu a sotva jsem ho poznala. Tukový polštář pod okem prasklý, nosní přepážka zlomená, jedno oko bylo níž než to druhé pro t.zv. diplopii = dvojitě vidění.

Po delší době muže pustili z nemocnice, ale nemohl vykonávat své zaměstnání.

Nebylo jednoduché sehnat nějakou nemocnici, kde by Mirka přijali a chtěli mu oko operovat. V celé republice na očních odděleních neměli chuť se pustit do takové těžké operace.

V té době jsem byla členkou Ústředního výboru Českého esperantského svazu a v březnu 1966 o přestávce schůze si všiml mých zarudlých očí profesor Miloš Lukáš. Byla jsem ubrečená, protože manžel víc a víc si stěžoval, že nemá cenu takhle žít a já se obávala nejhoršího. Svěřila jsem se prof.Lukášovi a ten mne utěšoval a řekl, že obvolá všechny své bývalé studenty z oční kliniky a že mne brzy zavolá. A také do 14 dnů oznámil, aby se manžel dostavil do hradecké oční kliniky k dr.Zoubkovi.

Operace se povedla, - prý z 1000 operací byly jen 4 takhle složité. Manžel se postupně zotavoval a mohl se vrátit do zaměstnání.

Život není peříčko . . .

V únoru 1966 při jízdě z lyžařského zájezdu mne „ofoukl“ vítr v autobuse a já ráno nemohla zavřít levé oko, káva mi koutkem kapala, tvář jsem měla jaksi ztuhlou, ani pozdravit jsem nemohla, jak jsem byla zvyklá. Tehdy jsem pracovala na Ředitelství nár.podniku Kniha a můj šéf se na mne pozorně zadíval a poslal mne k závodnímu doktorovi. Nevěděla jsem proč. Šéf však zřejmě doktorovi zatelefonoval, ten mne před všemi lidmi přednostně vzal, jen na mne koukl a napsal doporučení k nervové doktorce. Ta mi teprve řekla, že je to obrna lícního nervu, t.zv. facialis. Každé dvě hodiny si musím obličej napařovat – a přesně dle brožurky masírovat levou polovinu tváře. To však nepomáhalo a já byla poslána na neurologické oddělení do nemocnice. Bylo jediné volné místo na 5tílůžkovém pokoji, kde byly pacientky postižené mozgovými mrtvicemi a za 3 týdny mého pobytu tam zemřelo na mém pokoji 5 žen. Když byly

v posledním tažení, sestry od nich utíkaly, já je přidržovala při posledních škubech a brečela nad nimi, i když jsem je neznala.

Na 1. máje 1968 jsem jela na 3 týdny do lázní Bechyně, léčit si páteř. Je tam nádherná krajina, tu však jsem užila pouhé dva dny a třetí den při večeři (velmi dobrá a krásně upravená švédská mísa) jsem dostala záchvat ledvinového kamene, který trval skoro 3 dny. Svíjela jsem se bolestí, injekce nepomáhaly, do nemocnice v Táboře jsem nechtěla a tak jsem prosila, aby manžel přijel a odvezl mne do nemocnice v Pardubicích. Před tím jsem měla už několik ledvin. záchvatů, které však během 1-2 hodin přešly.

Tak jsem jela zabalená do peřiny naším starým neodpérováním autem tolik kilometrů, silnice tenkrát měly mnoho výmolů – a přijeli jsme do Pardubic – a bolest přešla.

V nemocnici mi zjistili kamínek v ledvině v místě, kde by se nemuselo operovat, když bych se snažila skákat pokud možno na paty a třeba by se kamínek uvolnil a odplul močovými trubicemi – říkal pan primář. Též jsem použila županové pásky místo švihadla, též na přeskoky mezi postelemi i na nemocničním schodišti, ale kamínek zarputile odmítal spolupracovat a nakonec tím skákáním se posunul na opačný konec a tak byl stanoven den operace na 18.7.1968. Po 20 dnech jsem byla propuštěna domů.

V té době se má rodina vracela z letního tábora v Lančově, který jsem i já měla již dlouho zaplacený – zúčastnily se též dcerky našich holandských přátel. Starší Loes zůstala do 19.8.1968.

21. srpen 1968 a léta sedmdesátá...

Pár dní po příchodu z nemocnice jsem se aklimatizovala doma a už mne zneklidňovaly politické zprávy o divných poměrech v naší zemi a najednou 21. srpna vstoupila na území naší republiky okupační vojska sovětské, polské a maďarské armády. Nebudu zde popisovat projev prezidenta Svobody a Dubčeka po návratu z Moskvy – prostě – „socialismus s lidskou tvář“, který nastolil Dubček, bohužel dlouho nevydržel. Okupační vojska přijela potřít revoluci... Socialistický teror – místo krátkého pobytu – zde zůstal 20 let . Byly zavírány obchody, masna, mlékárna, textil, lidi se báli války, - ne o tomto psát nebudu.

V lednu 1971 slavila jsem v kruhu rodiny a přátel 20 let naší svatby, netušíc, že je to poslední výročí trochu veselé. Z tohoto roku snad jen malá vzpomínka na srpen, kdy se vdávala sestřenice manžela Alenka na hradě Křivoklát. Byli jsme pozvaní, svatba byla hezká a zajímavá v hradní síni a pak jsme chtěli jet do Skalné hutě na Šumavu za tetami Blankou a Betou. Jeli jsme vypůjčeným autem. Ford Eifel se cestou porouchal a po velkých utrpeních musel být vlakem dopraven na opravu do Golčova Jeníkova k přátelům manžela.

Naši holandské přátele nás skoro každý rok navštěvovali (byli u nás celkem 17x) a už se nemohli dívat na to, v jakém starém autě Citroen jezdíme a přivezli nám darem MB 1000 pár roků staré.

Ten rok nás a náš Esp.- klub navštívilo dost zahraničních přátel. Krom Holanďanů Kanadčanů, Němců a Švýců. My jsme mohli „ven“ jen s cestovní kanceláří Čedok, pokud nám to dovolili v podniku – z kádrových důvodů.

V roce 1972 nechal tatínek nově omítnout celý náš dům ze strany dvora a já se pamatuji na jeho větu: To je poslední velká částka, kterou dávám do domu. Bylo mi záhadou, proč, zda chce dům prodat snad jen proto, že již není rodinným domem ale činžákem s mnoha problémy? Teprve za další dva roky mne napadla spojitost, zda tušil, že odejde, odkud není návratu. Zemřel náhle **13.února 1974**. Prasklo mu srdce. Byla to rána pro mamku a celou rodinu, vždyť 68 let není ještě žádné stáří a 14 dní před svým skonek s námi ještě tancoval na esperantském plese v České Třebové.

K roku 1973 mne váže vzpomínka na mou skoro detektivní práci, kterou jsem přijala od prof. Novobilského. Nikdo neměl zájem ujmout se úkolu – sestavit z nemnoha materiálu a zbytku 3 básnických sbírek „Život a dílo doktora Schulhofa“. Tři roky jsem objížděla různé stařečky a stařenky, žijící ještě za života dr. Schulhofa a jeho rodinu. Našla jsem zbytek příbuzenstva, objížděla jsem státní archivy a zámky a nakonec s pomocí recitací mých dcer jsme představili celé pásmo (s doprovodem hudby na magnetofonovém pásku) na celostátním setkání 27.5.1973.

Dokončení a předvedení pásma předcházely mé zdravotní problémy a já musela odmítnout gynekol.operaci, když pozvánky do celé republiky byly již rozeslány. Rychlá kiretáž vylepšila můj stav aspoň na 10 dní, pak jsem byla teprve operovaná.

Rok 1975 zhoršil mé zdravotní problémy jak fyzické, tak hlavně psychické. Starost o maminku, která si stále nemohla zvyknout, že již nemá manžela, často potřebovala naši společnost. Obě dcery byly na vdávání – měly své partnery a já se bála, že nemám pro ně dostatek výbavy, jak to bývalo zvykem v dobrých rodinách. Ale peněz bylo málo – muž mi moc peněz nenosil, můj plat též byl slabý a já toužila po účasti na esperantském světovém kongrese. Přijala jsem tedy funkci učitelky písemných kursů = 70 písemných žáků po 50,-Kč, dobrých 3500,-Kč, i

když to byla mravenčí práce.

Starší dcerka Mirka byla často nemocná, do toho návštěvy esperantistů ze zahraničí (ze Švédska, Švýcarska, Singapuru a Bulharska), mezitím moje bolesti páteře a ischiasu a tak jediným světlým bodem byla příprava a potom vzpomínky na květnový světový E-kongres železničářů v rakouském Villachu.

Vždyť tenkrát se ještě nikam na západ nedalo jet bez devizového příslibu kromě jízd s Čedokem, nebo na pozvání, když hostitel se musel zavázat, že vše za svého hosta bude hradit. Nás bylo 11 z celé republiky. S vedoucím od Čedoku, což tenkrát muselo být, aby si nás hlídal, jsme si dobře rozuměli a i bez kongresové legitimace jsme ho úspěšně propašovali na zajímavé kulturní programy a koncerty.

Jen při závěru naší cesty v Břeclavi čtyřhodinová prohlídka celníků ve vlaku zkazila nám krásné zážitky. Celníci hledali jakýsi rozmnožený dopis Dubčeka a prohrabávali nám všechny kongresové dokumenty a různé zajímavé katalogy a reklamy, které do té doby u nás nebyly.

Rozvod

Během podzimu 1975 byla viditelná změna v chování mého manžela. Nesoustředěnost, zamlklost, zádumčivost a já se domýšlela různých příčin

zdravotních, problémů v zaměstnání nebo snad možný důvod opětovného dobrodružství s nějakou ženou jako před 10 lety? Čekala jsem, až dostane odvahu mi to sám říci.

9.listopadu se mne zeptal můj šéf v zaměstnání, zda se rozvádím, že přišla žádost o kádrový posudek a dotaz na plat týkající se mého rozvodu. To byl šok!! A hned to věděl celý podnik dřív, než já. Víte, jak v takové chvíli reagují nervy? Ne, nechtějte to vědět.....

Rozebírala jsem svůj život, hledala příčiny, co ho vedlo k rozchodu se mnou. Asi jsem byla pro něj příliš vážná a jeho stále často nevhodné žertíky jsem místo jeho pomoci v rodině neuměla vesele zakrývat. Ale aby děti měly dobré zázemí v rodině, nehádali jsme se, tlumila jsem to v sobě, případně si ulevovala v deníčku. Též to děti zhodnotily po příjezdu z hor: „Kamarádky nás rády navštěvují, že se naši rodiče nehádají a jsou stále veselí. A tam, kde se hádají, od sebe nejdu“.....

Po dvou soudních stáních jsme byli rozvedeni. Sedm let jsem byla podváděna. Muž čekal tak dlouho, aby nemusel platit přídatky na děti. Jejich známost (s Miluší) začala v letním táboře v Lančově, když byli beze mne, jen s dětmi, když jsem byla tehdy na operaci ledvinového kamene.

V únoru 1976 v době kongresu Českého E-svazu v Praze se Mirek ženil v Opavě a měl dosud bydliště v mém domě a bytu. Protože nové zaměstnání v Opavě dostal až od nového čtvrtletí, měl se odstěhovat až

koncem března. Jen si to představte, co dělají nervy, když váš manžel je už ženatý s jinou a ještě bydlí a spí ve vašem bytě.

Svatby mých dětí

Na 26. března 1976 byla naplánována svatba Mirky s Oldřichem, se kterým chodila skoro 4 roky. Peníze na velkou svatbu nebyly, tak jsme se dohodli, že hostinu uspořádáme u nás v bytě. Ale můj exmanžel se tam stále ještě pletl. Dohodla jsem s dcerami, že jejich otec na svatbu pozván nebude za své necharakterní chování. Při zdobení dortu, kdy mi slzy tak

tak do dortů nepadaly, jsem mu znovu vysvětlovala, že moje nervy jsou už na dně, že pozván na svatbu nebude a skoro jsem ho prosila, aby už konečně odešel.

Tak se slovy „tak čau!“ definitivně odešel den před svatbou. Neptejte se, jak jsem to vše snášela, kolik slz jsem prolila a nocí probděla. Nikomu nepřeji takové nervové utrpení.

Svatba proběhla v klidu, nevěstu Mirku přiváděl k oltáři náš kamarád z Golčova Jeníkova, kterého jsem žádala, aby zastupoval otce Mirky. I já se ze všech sil snažila být veselá.....

Mirku si odvedl Olda do svého domku ve Starém Hradišti. Naše rodina se zmenšila...

Svatba mladší dcery Lenky byla připravena na 29.7.1977. Upekly jsme 2500 svatebních koláčků. Ženich Kiril (má otce Bulhara) s rodiči chtěl na svatbu pozvat přes 40 hostů, na což já peníze neměla. Tak bylo ujednáno, že já zaplatím za 6 osob z naší strany a ty ostatní, že v restauraci zaplatí strana ženicha.

Svatba se konala v restauraci U Kohoutků. Naši nejbližší neznali to množství lidí ze strany Angelových, jinak i tato svatba proběhla bez zvláštních problémů. Lenku vedl k oltáři Karel Rybáček, bratr mého exmanžela. Angelovi měli právě dostavěný nový dům, kde v I.patře novomanželé začali bydlet.

A tak najednou po čtyřech letech v domě tak velkém jsem zůstala sama s maminkou.

Ještě, že mám mezi esperantisty tolik přátel a rádi nás navštěvují. Ten rok přijeli Holanďani, Němci, Švýcar a i já jsem navštívila několik esperantských setkání.

Ale dvě důležité věci nesmím opomenout. Stala jsem se babičkou.

Mirka v září porodila syna Michala. Krom několika počátečních dní, kdy byli u nás, jsem za nimi často dojížděla většinou po práci na kole do St.Hradiště.

Další velkou událostí toho roku bylo, že náš dům „toho času“ činžák se po mnoha letech opět stal rodinným domem. Ale za jakých okolností – to si

raději nechám pro sebe, jen mohu přiznat, že mi to strašně psychicky ublížilo. Dlouho trvalo, než jsem se duševně vyrovnala s tím, co si mohl dovolit soudruh bytového referátu národního výboru.

Aby se náš dům mohl opět stát rodinným domem, muselo být 29 m² vyňato z bytového fondu a označeno jako neobyvatelné, tedy jako nebytový prostor, vhodný pro sklad, archiv apod. A tak byly dvě přízemní místnosti pronajaty Východočeským tiskárnám jako pomocný archiv.

A léta běží, vážení . . .

Jsem třetí rok sama a maminka často čte seznamovací inzeráty a vnucuje mi je, abych tomu nebo tomu zkusila odepsat, že přece v těchto letech 46 r. nemohu už zůstat sama bez partnera. Pokusy byly bezúspěšné. Peněz však bylo málo na udržení velkého bytu a domu. Přijala jsem podnájemníka do jedné místnosti a pro jeho sympatické chování a snahu mi ve všem pomoci jsme se brzy sblížili.

Jenda byl všeuměl. Pokud některé řemeslo dobře neznal, měl spoustu kamarádů, kteří mu vždy ochotně pomohli. Zdál se mi skoro stoprocentní do doby, než jsem přišla na to, že moc pije. Při úklidu jeho pokoje, v nočním stolku, pod postelí, ale i na půdě a ve sklepě jsem objevovala vícero láhví od rumu.

A když už několikrát přišel opilý tak, že těžko se o tom rozepisovat a moje mírné domluvy nepomáhaly, dala jsem mu ultimátum, že jak se příště opije, musí se okamžitě odstěhovat.

A tak se stalo 1. června 1979.

Přesto jsem mu zůstala vděčna za první skoro dva roky snahy, kdy mi dětské skříně přestavěl na kuchyňskou linku, která kromě dvířek slouží dodnes, za k nepoznání zmodernizovaný psací stůl nebo pomoc při zavedení etážového plynového topení v celém bytě.

Dostal podnikovou garsoniéru. Po odstěhování se z mého bytu do roka zemřel - upil se k smrti. –

Michal 19/ 9/1977,

Petr 1/ 9/1978,

Jirka 8/8/1979

V září 1978 se Lence narodil syn Petr, rok na to v srpnu 1979 Mirce druhý

Jiří.
tedy

trojnásobná babička při dovršení svých 50 let. fotkách jsou vnuci již v I.třídě, jen proto, že každý má svou podobu.)

synek
Jsem
už

(Na
tam už

Nejsem však schopna se příliš věnovat vnoučatům. Ve svém zaměstnání musím vydržet ještě 5 let, moje zdravotní problémy mne stále více obtěžují, ale nejvíc moji maminku, která začíná být vážně nemocná. Starost o dům, o zahradu, úklid u podnájemnic – studentek v přízemním bytě, které byly nepořádné až běda, starost o nově založený dětský esperantský kroužek při základní škole ve Studánce, když po nepříjemné rozepři jsem rezignovala na funkce i členství v Esperantském klubu na Dukle.

R o k y 1 9 8 0 - 1 9 8 5

V r. 1980 mne stále častěji navštěvoval dlouholetý známý esperantista Linhart a já neměla tušení, že se ho jednou ptala moje mamka, zda to se mnou myslí vážně a zda by si mne vzal. Souhlasil, byl rozvedený. Slíbil, že mi bude pomáhat.

Žil ve Svitavách se svou 80tiletou matkou. Tam prodali rodinný domek, kde si nechali jen dvě menší horní místnosti a se svou matkou se přistěhoval do našeho domu.

V únoru 1982 jsme se tedy vzali – maminka mne chtěla mít zajištěnou – že prý se jí bude lépe umírat... Později jsem si uvědomila, že na toto přání jsem neměla přistupovat.

Při obřadu na radnici v Bohdanči jsme byli jen čtyři, doma čekaly obě matky. Když se o naší svatbě dozvěděli známí esperantisté, divili se mi – kupř. při konferenci ČESu, kam jsem dala rozum, co jsem si to nasadila do domu, zda jsem neznala Linharta (zkráceně Lindu) a jeho matku i po jiných stránkách...

Moje máti nevěděla a vůbec nevěřila, že by ona mohla mít rakovinu střev a též doktoři mi radili, abych jí to neříkala, že by jí to moc přitížilo.

Stále častěji jsem ji musela odvážet do nemocnice na různá vyšetření a operace, starat se, vařit a uklízet matce Linhartu a důchod byl ještě vzdálený.
(fotka=po svatbě s oběma matkami)

Také můj zdravotní stav se každým rokem zhoršoval přes časté rehabilitace, nově zjištěna artrosa v koleni a můj tlak po několika měřeních 180/110, někdy i víc, dostávám léky, které už musím pravidelně brát až do konce života.

Nedivte se. Dle každoročních přehledů událostí, které si pravidelně zapisuji nejdřív do kalendářů, pak do seznamů, již od roku 1955, se sama dívám, co jsem všechno musela vydržet.

V únoru 1983 jsem se tři týdny léčila v Piešťanech na Slovensku. Na léčebném ostrově je 5 luxusních hotelů, spojených zasklenými chodbami. Léčení bylo perfektní, i parta byla dobrá.

Seznámila jsem se se Zdenkem Ř. z Kroměříže, který seděl u mého stolu a který potřeboval někoho, kdo by mu na stroji opsal rukopis pro knížku o Etruscích a jejich písmu.

Doporučila jsem mu moji mamku, že si ráda přivydlá. Jenže materiál jeho rukopisu a časté roztodivné hieroglyfy vyžadovaly občas jeho návštěvu s vysvětlováním a tak jsme ho vždy i pozvaly na oběd a spřátelily se s ním. On za to ochotně vypomohl na zahradě, což se líbilo Lindovi a sám ho zval, ať zas přijede.

Dokonce se Zdeněk ptal jednou Lindy, zda bych mohla jet s jejich podnikovým zájezdem do NDR, že ještě mají volná místa. Linda souhlasil, z čehož bylo vidět, že o mne nestál a že je rád, když budu pryč a že on tak může často cestovat, aniž by se mne kdy ptal, zda chci jet s ním.

Nakonec však – rukopis knížky jsem musela sama dokončit po smrti maminky, která zemřela ve strašných bolestech v předvečer mých narozenin **12.12.1983.**

Vracím se do jarních měsíců, konkrétně k datu **16. dubna 1983**, kdy byla v naší rodině oslava. Mám první vnučku! Lence se narodila dceruška **Klárka**. Škoda, že ji moje maminka víc neužila. (Na fotce je také, jako vnuci, již o 6 roků starší, též v I. třídě.)

I další rok 1984 byl náročný. Moje zdravotní problémy krční i bederní páteře, které se prolínají až do končetin horních i dolních jsou často napravovány rehabilitacemi, injekcemi a obstríky, do toho jsou časté návštěvy zahraničních esperantistů, časté odjezdy Lindy, stále chodím do zaměstnání a těším se do důchodu – co budu mít volného času . . . ? . . .

ALE: v dubnu matka Rýznarová přestala chodit – lépe řečeno se šourat po bytě. A začaly další problémy s její hygienou a při koupání, protože já jsem ji neuzvedla. Linda tedy zařídil její pobyt v LDN, aby si mohl odjet do Abaligetu i dalších míst v Maďarsku a já za ní po práci 2x týdně jezdila na kole – do Rybitví cca 9 km. Lindova matka však tam zemřela koncem července, Linda ihned po kremaci opět odjel pro změnu do Egeru, později do NDR.

5.2.1985 bylo třetí výročí mé svatby s Lindou, ale život s ním za mnoho nestál. Stále častější byla různá nedorozumění, jeho sobectví bylo znát na každém kroku: musela jsem psát výdaje – každý rohlík, kvasnice, mléko, bylo nutno kupovat méně cukru – že tolik ovoce ze zahrady nepotřebujeme atd. atd. Byl zvyklý ve Svitavách být velkým funkcionářem KSČ, což mi známo nebylo a že zde v Pardubicích chodil do nějakých schůzí, to mi nevadilo. Jednou přišel, že má převzít funkci předsedy KSČ u uličního výboru. To jsem vypěnila. Raději rozvod, než abych byla manželkou předsedy KSČ. Že prý přivede dosavadního předsedu, ať mu to řeknu sama. Řekla jsem, ať se neopovazuje, že je vyhodím oba dva.

Jsem v důchodu

Konečně jsem odešla do důchodu. Po 37 letech v kancelářích mám v r. 1985 důchod 1310,- Kč. To je almužna!

Mirka má řidičský průkaz, aby z obce, kde nebyl dětský lékař, mohla v naléhavé situaci odvézt děti do Pardubic v autě své tchyně, která jim auto půjčila. Ale od doby, co Mirka získala oprávnění řídit, jim tchyně přestala auto půjčovat z neznámého důvodu. To mne dohřálo. Použila jsem to málo, co jsem měla nastrádáno, Linda přidal 9 tisíc po své matce, které chtěl věnovat mně za její ošetřování, což jsem nepřijala, něco měla Mirka a tak za 19 tisíc bylo koupeno starší auto Škoda se značkou PUB 55-41. To se ovšem znelíbilo manželovi Mirky, protože jsem jako majitel byla uvedena já a on odmítal občas auto opravit, že auto nebylo napsáno na něj. (Domek byl napsán jen na Oldu, ne na oba dva).

Život s Oldou nebyl jednoduchý, i k ostatním příbuzným z naší strany se choval často nepříjemně, Mirka si dost vytrpěla, ale málokdy si mi postěžovala, abych se ještě víc netrápila. A tak jsem do Starého Hradiště méně jezdila, protože jsem se bála, abych nějakou poznámkou, která by mi vylétla z úst, Mirce nezhorsila prostředí. Též rozhovory s její tchyní, když jsme se náhodou setkaly, nebyly srdečné.

Raději změním téma: Už jsem dlouho nepsala o mých esperantských aktivitách.

Činnost dětského esp. kroužku byla rozsáhlá. Když jsem ho založila v r. 1978 ve Studánce, tam bylo ve škole na 20 dětských zájemců, které jsem učila zdarma. Přidali se dospělí, někteří z KD Dukla, kteří nechtěli dojíždět na druhý konec města. Kroužek prošel řadou reorganizací. Byli jsme pod Informační službou, pak pod ZK Tesla, delší čas pod Pionýrským domem v Polabinách, kde jsem učila 22 dětí.

Po třech letech se počet zmenšil a zůstaly děti s vážným zájmem o esperanto a tak v květnu 1985 přijela 15tičlenná skupina dětských esperantistů se svým panem ředitelem z maďarského Révfülopu k nám. Organizovala jsem s nimi a našimi E-děťmi autobus.zájezdy do Prachovských skal, do Hrádku u Nechanic, do Třebechovického betlému atd. a v červnu s naší skupinou jsem jela k Balatonu a do jejich města Révfülop. V kronice je podrobná reportáž.

Už mám volněji a mohu i já víc cestovat. Navštívila jsem polské Mielno, Lančov s Mirkou a dětmi, termální koupele v Maďarsku, Holandsko s našimi holandskými přáteli autem. Ale aby nebyly jen příjemné chvíle, užila jsem si 3 pořádné záplavy sklepů v červenci a srpnu a vyklizování bahna a všeho podmáčeného a to nebylo příliš snadné, když jsem byla sama v celém domě a vody ve sklepech bylo až po kolena.

V přízemním bytě přijímám studentky z konzervatoře do podnájemů a od září též zahajuji další dětský kurs a kurs pro dospělé – podotýkám vše zadarmo. Pro stálé bolesti v zádech, když medikamenty, injekce, obstříky nepomáhají, před koncem roku odjízdim na léčení do Třeboně.

R o k y 1 9 8 6 - 1 9 9 0

I v roce 1986 jsem si užila práce ve sklepech, kdy povodně byly čtyřikrát, voda až 40 cm vysoko, většinou, když jsem byla sama doma. Střídají se u nás návštěvy cizinců, my však můžeme jen do NDR, Polska nebo Maďarska, střídavě každý sám, na západ jen na pozvání bez možnosti vyměnění peněz.

Že bych jako důchodkyně měla moc volného času, se mi jaksí nezdá. Když důchod 1310 byl tak malý, přijala jsem brigádu jako uklízečka ve Vojenských kolejích na 4 hod.denně, krom toho ve Svazu žen jsme nacvičovaly Českou besedu, kterou jsme pak nejméně 15x tančily i v dalším roce. Občas v esperantských klubech na pozvání promítám diapozitivy, uklízím po nepořádných studentkách a život s manželem se zdá stále beznadějnější a nespokojený. Začínám uvažovat, zda by mi nebylo lépe se nechat rozvést.

Vzpruhou z tohoto nespokojeného života mi byla účast na světovém kongresu ve Varšavě, což byl nejpočetněji navštívený kongres a před tím desetidenní pedagogický seminář ICEM v Poznani. Ve Varšavě jsem měla zadarmo ubytování v soukromém bytě, jehož majitelka odjela na delší dobu a moje povinnost byla jen jí zalévat pokojové květiny. Dokonce mi nachystala plnou ledničku i žehličku a žehličku. Byla to příbuzná

mých polských přátel. Ale i ve Varšavě mne trápily zdrav.potíže a já musela denně kvůli injekcím navštěvovat ordinaci. I manžel se účastnil kongresu ve Varšavě, ale bydlel u své korespondentky a za celý týden jsme se viděli jen jednou.

V březnu 1988, když jsem viděla marnost snahy žít v normálním manželství a zjistila jsem manželovo intimní přátelství s šesti esperantistkami v cizích zemích a že nemá zájem s nimi skoncovat, nechala jsem se rozvést. Linda koupil synovi dům za 200 000,-Kč v Ústí n.L. z dědictví své matky a budoval si tam výměnek ve dvou suterénních místnostech. Bylo pro něj – i pro mne velkým překvapením, když jeho syn mu napsal – a mně poslal kopii dopisu - že ho tam nechtějí, že tak jak on se nestaral o své děti celý život, že jeho rodina odmítá nyní se o něj starat. Najednou Linda neměl kam jít, neboť možnost vrátit se do Svitav do dvou podkrovních místností prodaného domku by vyžadovala rekonstrukci soc.zařízení, které bylo zastavěno novým majitelem.

A tak další 4 roky bydlel Linda dál v mém bytě, ale už jako podnájemník, který platil jen za dobu, kterou v bytě strávil, ale mohu přiznat, že v té době vždy ochotněji pomohl s prací, kterou jsem pro bolest v zádech či kolenou těžko zvládala. Pro mne byl rozvod ulehčením, protože mne psychicky deptalo zapisování sebemenších výdajů potravin, jako bych byla nějaká marnotratnice a tak jsem bývala ráda, že často odjížděl a mne už nezajímalo kam a za kterou.

Moje skromné žití vždy jen vyvrcholilo dalším letním zájezdem tentokrát do Francie na 10denní setkání ICEM, kam jsem byla pozvána vedoucím Henri Ménardem se Zdenkou Novotnou z Č.Třebové, takže jsme si platily pouze cestu. Pak jsem již sama jela vlakem do holandského Rotterdamu, kam mne pozvali naši dlouholetí přátelé Demmendaalovi a zaplatili světový kongres, ubytovaná jsem byla u nich.

Z nové cesty po Francii a Holandsku jsem měla spoustu nových zážitků a množství nových diapozitivů a tak přicházela další pozvání do E-klubů. Vedoucí a zakladatel Svazu zdravotně postižených esperantistů pan Josef Vaněček, těžký invalida s dvěma franc.holemi byl úplně hluchý a mne též pozval na jejich setkání se svou družkou Janou Malínskou, abych promítala diapozitivy z cest. Já jsem obdivovala, jak se báječně doplňují, jak on učí, když neslyší odpověď žáků, ale Jana vždy i na druhé straně

místnosti buď dala znamení, nebo nehlasně ústy gestikulovala a on výborně odezíral. Tenkrát by mne ani ve snu nenapadlo, že by se mohl stát- za nějakou dobu - i když na krátko mým partnerem.

Z roku 1989 bych se mohla snad jen zmínit o vícero návštěvách z Polska, Německa a Švédska, ale hlavně o posledních dvou měsících, kdy politické události naší země vzaly velký obrat. Začalo to demonstrací studentů, které zbili policisté, byly stávky, odstoupení Ústředního výboru KSČ, demise prezidenta Husáka, volba Václava Havla atd.

Přemýšlím, co bych zajímavého měla napsat z roku 1990, když před každým rokem si přečítám „přehled událostí“, které si každoročně pečlivě zaznamenávám.

Důchod je stále malý a tak přijímám v hlavní knihovně brigádu v odd. katalogizace na 5 hod.denně. Jsem mezi sympatickými kolegyněmi naší Lenky a tak se mi tam líbí.

Jeden z pěkných zážitků byl v květnu dvěma auty našich esperantistů a mládeže, kterou jsem učila esperantu do německého Weidenu a okolí a do Norimberku. V esp. kronice je podrobnější reportáž s fotkami, co jsme vše viděli, jak výlet byl levný, když jsme zadarmo mohli přenocovat v pensionu jejich organizace a ještě jsme tam měli nachystané zákusky. Naši němečtí přátelé nás doprovázeli a myslím, že spokojenost byla veliká.

Během léta jsem připravovala pro Mirku a mne zájezd na ICEM do Švédska, ale jen na týden – ICEM seminář (moderní pedagogiky pro přívržence Freinetovy metody) bývá vždy na 10 dní, ale na ten druhý týden jsme byly pozvány k našemu dopisovateli Arnemu, který bydlí na okraji Stockholmu a který rok před tím přijel k nám se svou kamarádkou Editou z Polska.

Jen pro zajímavost, celou reportáž mám v diapositivech a ve fotoalbumu, proto se zde nechci více o celém zájezdu rozepisovat. Bylo to však perfektní, jely jsme se čtyřmi dalšími esperantisty na ostrov mezi Švédskem a Finskem obrovskou lodí, která měla 11 poschodí – no – měly jsme spoustu zážitků.

Když jsme se vrátily do Pardubic 18.8., hodinu po našem návratu přijela esp. návštěva. On Francouz, ona Polka, dvouleté dítě esperantista od narození.

Když bych měla odpovědět na otázku „co je to nuda“, nezvládla bych odpovědět. Práce v knihovně, přijímání návštěv ze zahraničí, jízdy do různých klubů na setkání, kde většinou promítám diapozitivy z mých cest, musím stihnout sklizeň úrody, mimoto pravidelné kursy esperantských žáčků, s nimiž nacvičuji i různé scénky pro vystoupení, i vedení kursu pro dospělé a abych se opravdu nemohla nudit, tak Východočeské tiskárny, které měly 16 roků ve dvou místnostech mého domu podnikový archiv a nemohly platit vyšší nájemné, daly výpověď. Tiskárny jako národní podnik se rozpadly na několik soukromých tiskáren. To se ale už psal

R o k 1 9 9 1

A mně nezbylo, než zařídit tyto dvě místnosti na studentskou ubytovnu. Vždyť peněz bylo tolik potřeba na sebemenší opravy domu, natož, když nějaký spotřebič přestal sloužit. A tak se za pomoci Lindy, který skutečně po rozvodu obětavě pomáhal pokud se nacházel v Pardubicích, se sháněla starší skříň, starší koberce, lednička, koupena plynová kamna, elektrický boiler, natírání stolu a židlí, ale do toho prasklá okapní roura, zarostlý odpad v kuchyni, tedy prokopání muselo být až do prádelny a za elektrikáře, zedníka atd. – uspořené peníze vzaly za své.

Přijala jsem v září studenty jako podnájemníky, ale pro strašné chování dostali výpověď ke konci roku. Klidně si vlezli do postele v botech, prostěradla byla shrnutá na podlaze, ve skříních měli černé pláštěnky s fašistickým znakem, opisovali si Satanskou bibli a v noci se scházeli ve sklepě, kam za nimi potají chodili kamarádi a pořádali tam mši s černými svíčkami. Až jsem se jich bála. Vyfotila jsem tedy jejich „ubytovnu“, rozeslala na adresu jejich rodičů a napsala, pokud nevědí, jak si vychovali své syny, tak zde mají dokumenty, aby mi rozuměli, že fašistickou mládež a takto zoufale nepořádnou já ubytovat nemohu.

I když to nemohu stoprocentně tvrdit, domnívám se, že to byli tito kluci, kteří se mi chtěli pomstít, protože za pár měsíců vyšel v novinách inzerát, že prodám dům za odhadní cenu a já musela 28x telefonicky odpovídat, že

si někdo ze mne vystřelil, že si přece neprodám střechu nad hlavou, když jinou nemám.

A tak znovu upravuji přízemní dvě místnosti a vyklízím to, co jsem tak těžce sháněla, protože se nabídla možnost využít prostory na výrobu těstovin a že bych tam prozatímně mohla být i na 4 hod.denně zaměstnána a že jim dvě místnosti s chodbou stačí. Výrobna těstovin se zavedla v r. 1992 i když jen na krátkou dobu, zákazníkům těstoviny velmi chutnaly, protože však majitelka výroby měla i další firmu, která víc prosperovala, tuto za nějakou dobu zrušila.

Zahraničních návštěv se v mém domě vystřídal pozhnaně: Čtyřčlenná rodina Janniky z Francie, další Francouzka Raymonda, Němci z Weidenu a z Heidelbergu, Holanďani Demmendaalovi i dopisovatelé Lindy, též já navštívila různá esp. setkání v Benešově, Olomouci, v Ledči, konferenci v Č.Třebové i s Němci z Heidelbergu jsem jela na týden k nim do Německa..

esperantisty.

22.9.1991 zemřela Jana Malínská, partnerka – družka Josefa Vaněčka, kteří organizovali ve Františkových Lázních přátelské mezinárodní setkání od poloviny října. Nevím, kdo J.Vaněčkovi poradil, že by mu s organizací mohla pomoci J. Rýznarová a tak se na mne obrátil. Pochopitelně jsem mu vyhověla a měla na setkání několik funkcí, hlavně překládání pro méně schopné

Poslední rok Československa - rok 1992

O mých zdravotních potížích jen maličko. V tom roce jsem byla několikrát v nemocnici, pod narkozou mi dělali divulsi, rektoskopii a irigoskopii,. Několikrát jsem měla nahnáno, ale byla jsem ubezpečena, že zase bude dobře... Aby toho nebylo málo, tak rehabil.doktorka dle rentgenu mi oznámila, že artrosa se rozšiřuje po všech plotýnkách a tak znovu mne čekají různé rehabilitace.

Výrobna těstovin už se dobře rozjela a Linda střídavě po týdnu odjíždí do Svitav, kde si dokončuje rekonstrukci bytu ve svém býv. domě, kam se bude moci přestěhovat, až mezi dvěma místnostmi bude mít soc. zařízení,

jak mu slíbil nový majitel domu. Tak v březnu se již definitivně stěhuje z Pardubic do Svitav..

V červenci odjíždím spoluorganizovat s Josefem Vaněčkem První mezinárodní kongres zdravotně postižených esperantistů do Františkových Lázní, kde opět mám mnoho funkcí. Přednášku, výuku, průvodcovství, ale hlavně stále musím překládat.

Vzpomínám na jednu příhodu. Nechodila jsem na večere, abych trochu ušetřila a tak po jednom odpoledním zájezdu, kdy bylo velké horko, jsem nasedla do turistického vláčku, taženého terénním autem, který ve Frant. Lázních jezdí na koupaliště Amerika, že se vykoupu a budu mít taky kousek času jen pro sebe. Nádherný rybník přede mnou, lidí už málo, sice se objevuje pár mráčků, dokonce se už nevybírám vstupné. Jak je krásně ve vodě! Chtěla jsem obeplavat celý rybník a když jsem byla na druhé straně, a mraky začaly houstnout, bylo těžké zrychlit plavání. Když se mi podařilo vylézt na břeh, začalo ne pršet, ale lejt. Pod stříškou šaten po převléknutí nebylo možno ani hlavu ven vystrčit, začaly padat i pořádné kroupy. Kromě mne a dvou žen už tam nikdo nebyl. Padesát metrů dál byla zastávka vláčku, který však jezdí jen v dobrém počasí. Co teď?

Najednou slyšíme zvuk terénního auta a vláček přijíždí. Řidič si uvědomil, že jsme tam jely a dobře se s ním bavily a přece nás tam nemůže nechat. Ó naše spása! Rychle nasedněte! Jenže osa vagonku uprostřed, sedadla podobná mělkým mísám po stranách - byla plná vody a já si k tomu ještě sedla hned za auto, které vodu stříkalo na první sedadlo. Bránila jsem se jen igelitovou taškou, kde byly plavky a už pořádně mokrý ručník. Přijely jsme úplně mokré přímo do hangáru a čekaly na zmírnění deště. Vagonky zůstaly v hangáru, řidič terénního auta nás ochotně chtěl svézt nejbližší k pavilonu. Měla jsem však úzkou sukni a vylézt nahoru do terénního auta na tu plošinku, bylo peklo. Obě ženy mne tahaly – ještě že to nikdo jiný neviděl. Z auta jsme musely seskočit přímo do velké kaluže, jinde nebylo místo. Voda se rozstříkla na všechny strany. A - přestalo pršet.

Boty do ruk a bosky jsem šla přes hlavní ulici Františkových Lázní a přes park až k hotelu, kde jsem bydlela. Po vysprchování a vysušení vlasů padla na mne velká únava – ale v sále má být promítání diapozitivů z Ameriky, tam si sednu a budu poslouchat..... Otevírám dveře do sálu a slyším: Už je tady! Jarmilko pojd'te honem překládat, už na Vás čekáme. A to jsem raději při překládání stála, abych Francouzce Odettě lépe rozuměla a mohla občas jí nahlédnout do esperantského textu, protože únava se mnou mávala.

Na konec července měla jsem připravený autobusový zájezd do Vídně na poslední den světového kongresu. Účastníci byli nadšeni, povedlo se mi propašovat celý autobus do kongresového sálu na mezinárodní kongres bez vstupenek, jelo s námi i pár neesperantistů, kteří byli u vytržení.

V září jsem s cestovní kanceláří jela do Španělska, mezitím hostím Francouze, Němce a Holanďany, zvládám horko-těžko sklidit celou úrodu a jenom nezvládám vystrnadit z předního dolního bytu pí.Hrdličkovou, která vypíná spínače pro chodby a sklepy, je často opilá, že i její syn se před ní skrývá a výrobně těstovin v zadní části bytu působí stále větší problémy. Mimoto pro připravovanou konferenci ČES připravuji nácvik esp. žáčků na kulturní program a naříkám nad obrovským zdražením poštovního, což bude pro mne katastrofa.

S Jozífkem Vaněčkem, předsedou AEH se začínáme navštěvovat i soukromě, dokonce spolu jedeme začátkem prosince k nevidomé esperantistce L.Kuropolitnické do polské Wroclavi.

K 31. prosinci 1992 končí existence Československa.....

Vznik České republiky 1993

Tak už nejsme Československo, ale Česká republika, mnozí navrhovali říkat Česko, protože Čechy nestačí, museli bychom říkat též Morava a Slezsko. Uvidíme, zda se tento název ujme. Mně osobně se ten název Česko moc nelíbí.

Bylo moc změn: Měnová odluka – kolkování bankovek, museli jsme se zaregistrovat u zdrav. pojišťovny, velké zvýšení vodného – stočného už na 10,80 za kubík V létě se vyměňovaly bankovky, ale dokonce v listopadu

mi byla zvednuta penze už na 2584 Kč. Postupně se zvyšovala z 1310,-Kč. Byl volen prezident – Václav Havel na 5 let.

Organizují
v Pardubicích
mezinárodní
**pedagogické
setkání
ICEM**
(Freinetova
metoda), jeho
příprava

vrcholí; jsou už přeloženy texty pro zájezdy do Třebechovického betlému, Veselého kopce, i do hradů a zámků, je přihlášeno na 50 cizinců, z toho přes 30 francouzských učitelů, trému mám pekelnou, vždyť setkání potrvá celých 10 dní. Ale byla jsem spokojená. Setkání ICEM dopadlo skvěle, dokonce jsem od Francouzů dostala PIV za výbornou organizaci (PIV je velký ilustrovaný slovník, který u nás v té době ke koupi nebyl, jediné z ciziny za víc jak tisíc korun v přepočtu).

Jen kdyby nebylo tolik zdravotních a dalších potíží: znova zlobí páteř, injekce do kolen, kde mám i vodu, kterou mi ortoped musí vytahovat, což vůbec není příjemné, z nachlazení zánět moč. měchýře i další potíže, o kterých nechci psát, ale byly z velkého rozčilování s podnájemkyní Hrdličkovou, která se opíjela víc a víc a když výroba těstovin byla zlikvidovaná a o prostory měl zájem butik (Boutique Q), že tam budou šít, musely být napřed vyvložkovány komíny a zrekonstruovaná elektrika a plyn.

Ale naše podnájemkyně Hrdličková kominíka a zedníky nechtěla do bytu ke kamnům pustit po dobrém ani po zlém. 3 právníci mi radili, abych jí vypnula elektriku a plyn. Do mnoha ubytoven jsem telefonovala, kam by se mohla přestěhovat, vše marné.

Výstupy s ní se stále zhoršovaly, až ji chytnul Ivan Podlášek (nájemník z II.patru), jako pytel brambor si ji hodil přes rameno a zařval, že jestliže ještě cekne a přijde nahoru, že s ní praští z okna dolů. Teprve toho se zalekla a za pár týdnů se odstěhovala. Ale moje nervy byly na dně. Díky

bohu, že zvýšená hladina cukru a hodně zvýšený tlak byl jen nervového původu.

A to jsem ještě zvládla sklidit ovoce, s Lenkou a jejich knihovnou se podívat do Itálie, účastnit se kongresu Českého E-svazu v Karlových Varech, občas pomoci Lence, když děti byly nemocné, hostit další zahraniční přátele, s Lenčinou rodinou na pár dní navštívit přátele v německém Weidenu a ještě se účastnit týdenního semináře AEH ve Skokovech v Českém Ráji s Jos. Vaněčkem, který mne často navštěvoval.

S dcerou Mirkou jsem sice byla stále ve spojení, ale do St.Hradiště jsem sama neměla moc chutí jezdit, abych se nestala „zlou tchyní“ a Mirce nezhoršovala situaci.

Byl to rušný rok !

A dál v roce 1994 - 1995

Opět pročítám v přehledech událostí, co se zajímavého událo. Ano, bylo moc zajímavé, když od našich esp. přátel z Weidenu přijel po předchozí dohodě jeden jejich člen – začátečník na 9 dní, že by chtěl získat konverzací lepší znalost esperanta. Znal další čtyři jazyky, ale v esperantu opravdu znal jen tu nejjednodušší konversaci. V našem klubu jsme si ho předávali jako štafetu, dělali společné výlety a dokonce se zúčastnil se mnou esperantského plesu v Č.Třebové. Udivoval mne svými znalostmi, srovnával esperantské názvy třeba stromů či rostlin s dalšími jazyky a když přijel do Weidenu, v esp.klubu už zvládl reportáž o svých zážitcích u nás přímo v esperantu. Další rok pozval mého vnuka Petra na svůj statek

na tři týdny a po prázdninách Petr udivoval učitelku svými znalostmi jak v němčině, tak v angličtině. Petr když nevěděl slovo v esperantu, Karel ho doplnil v ostatních jazycích. Na mou otázku – kterým jazykem ses nejlépe domluvil? Babi, no přece esperantem!

Spolupráce s J.Vaněčkem „Jozífkem“ se stále rozšiřuje, spolu plánujeme různá setkání, začínáme se pravidelně navštěvovat, jezdit společně na jazyk.semináře, přiměl mne, abych sepsala brožurku o jazykových hrách v esp., a jsme si jeden druhému stále bližší.

Chystám se na měsíc do Francie, jsem tam pozvána od sedmi esp. klubů, dokonce mi poslali jízdenku a budou si mne posílat též jako štafetu a vždy mne čekat na nádražích, nebo vozit dál autem. Pochopitelně shánění suvenýrů, příprava diapozitivů o naší zemi atd. mi bere dost času a tréma se zvyšuje, protože těsně před odjezdem se mi na nohách objevila vyrážka, kterou jsem nikdy neměla a tam mne dost potrápila. Zájezd byl však úplně fantastický a jsem francouzským přátelům velmi vděčná.

A je červenec, kdy odjíždím opět po větších přípravách s Jozífkem do Kladna, kde je druhý mezinárodní kongres esp. invalidů (AEH). To se už učím dobře vyslovovat, aby Jozífek mohl dobře odezírat a já ho stále obdivuji, co všechno zná a jak výborně na jakoukoliv otázku dovede báječně reagovat, i při svém špatném zdravotním stavu.

Večer před 7. Esperantským dnem, který jsem opět měla organizačně na starosti, mne chytil silný záchvat motolice, že dcera ke mně musela zavolat pohotovost a já dostala injekci. Lékař řekl, že absolutně nebudu schopna příští den dělat konferenciérku, ale dcery mne hlídaly, abych chodila pomalu, byly jak můj stín a já vše zvládla, i když se mi nohy klepaly. Účastníci nic nepoznali.

Jsem dohodnuta s Jozífkem, že ho odstěhuji ke mně do Pardubic, že budeme spolu žít a vzájemně si pomáhat, jsem ochotna se o něj starat, ale pod jednou podmínkou, že nebude odmlouvat a bude chodit k lékaři, aby to svoje utrpení si trochu usnadnil. A tak celý leden roku 1995 sháním krabice a bedny, a se strachem uvažuji, zda to všechno k nám vejde, i když nábytek byl vypočítán na centimetr, ale kartotéka i vyřazených členů se nesmí vyhodit, zásoby papírů a archivního materiálu atd., protože Jozífek je velký puntičkář.

Vždyť byl v mládí plukovníkem, než se mu stal ten ukrutný úraz na motorce. Od té doby chodil s holí, ale lýtko nohy bylo stále otevřené (chronická osteomyelitida pravého bérce s otevřenou píštělí a pravidelnou sekrecí) – lidově řečeno: zánět kostní dřeně s hnisavou sekrecí- a musel každý rok být v nemocnici na dalších operacích a při desáté operaci dostal velké množství streptonicinu, že ve 14 dnech ještě v nemocnici úplně ohluchnul.

Měl právě dostavěný rod. domek, i s holí tahal kolečka a většinu prací si dělal sám. Když se vrátil z nemocnice úplně neslyšící, žena mu řekla, že s mrzákem žít nebude. Jozífek se rozhodl, že odejde k dětem, které již měly svoje rodiny. A tak část roku bydlel u synů Honzy v Deštném nebo u Josefa v Hradci nad Moravici u Opavy a část u dcery Evy v Bechyni. Pamatuji na jeho vyprávění, jak měl strach, zda jeho závodní chrti, s kterými jezdil na závody, porozumí, že neslyší jejich štěkot, kterým vždy oznamovali, že někdo chce vejít do domu. Vyprávěl, že psi to pochopili rychleji než lidé. Když nereagoval na psí štěkot, psi ho opatrně vzali za rukáv a přivedli ho ke dveřím. Když lidem řekl, že vůbec neslyší, začali mluvit na něj hlasitěji, což pochopitelně nepomohlo.

Jozífek se začal učit esperantu už jako neslyšící, když si uvědomil, že jeho styk se světem se zmenšil na minimum. Začal studovat esperanto v písemném kursu u dr. Hradila, který o něm řekl, že po půlročním studiu zná tento žák víc než učitel a navrhnul mu, že by měl učit esperantu invalidy.

Jedna z prvních žákyň byla Jana Malínská ze Slaného, vdova po zubaři, která bydlela ve starém domě nad Čedokem a jejich korespondence pomocí esperanta měla za následek, že Jozífek se k Janě přistěhoval, aby nemusel bydlet střídavě u svých dětí a Jana měla velký byt. Jana však zemřela v září 1991 a za pár měsíců, když se Jozífek vrátil z týdenního esp. semináře, našel byt prázdný, bez nábytku, jen staré dvě skříně, které po točitých schodech nedaly se vystěhovat, tam zůstaly včetně starého kredence a pár poliček v kuchyni. Tak se odměnila dcera Jany se svým mužem. A Jozífkovi nezbylo nic jiného, než si koupit nový nábytek.

A tak konec ledna 1995 byl ve znamení definitivního odjezdu ze Slaného stěhovacím autem a zabydlováním se v Pardubicích. Zároveň též návštěvami u doktorů, protože mnoho let u nich nebyl, jak na ně zanevřel. Těch několik desítek beden a krabic nám trvalo pěkně dlouho, takže i sklep musel poskytnout dosti místa pro archiv AEH. Přitom však nepřetržitě měsíčně byl dál vydáván časopis Informilo a Antauen, u kterého jsem pomáhala i přes vzrůstající bolest levého ramene. Též jsem Jozífkou několik měsíců doprovázela 3x týdně do Chrudimi do hyperbarické komory (kyslíkové).

Skokovy v Českém ráji je malá vesnička, ve skalnatém okolí, kde od 31.3.1995 každoročně, většinou na jaře a na podzim se konají týdenní jazykové semináře pro naše členy AEH.

Majitel penzionu je rodina doktora Hradila. Naši členové si toto místo tak oblíbili, že se tam vrací „stará parta“ a jsou tam nadmíru spokojeni. Jozífek zavedl též sobotní – zdokonalovací konverzační dopoledne (jazyk. semináře) vždy jednou za měsíc a tak první se konal v říjnu v Městské knihovně v Pardubicích, v dalších letech se konával v knihovně v Přelouči a později většinou jen v Praze a jednou do roka v Pardubicích..

K tomuto roku se ještě váže vzpomínka na pěkný výlet s Jozífkem do Hamburgu, kde jsme navštívili naši členku Delii Pick a před koncem roku zahájení výstavy Blanky Zubové v Lysé n.L.

Roky plné bolesti 1996 - 1998

V tomto roce konečně se konal světový kongres esperantistů v Praze v kongresovém paláci. Kongresový plakát se nám zdál strašný. Jsou na něm apoštolové ze Staroměstského orloje, vypadající se svými noži a dalšími nástroji, jakoby nás chtěli zabít. Jozífek rozpoutal nábor a tak nakonec jsme měli vlastní plakát, který jsme rozmnožovali na různě barevné papíry a rozesílali. Velkou zásluhu na něm měla Blanka Zubová.

Přihlásila jsem se na pomoc kongresu, když ČES vyzýval zkušené esperantisty z celé republiky a tak během kongresu jsem vydávala kongresové materiály v plátěné tašce dle kongresových čísel. Hlásilo se ke mně množství známých z různých zemí, že kolikrát jsem si ani neuvědomovala, odkud mne tyto esperantisté znají. Se všemi jsem se báječně domluvila. Pak jsem též měla na starosti pořadatelskou práci v různých salonech, byla to pro mne velká zkušenost, ale celý týden mne pronásledovaly bolesti v nohou a kyčli, chodila jsem denně na injekce, ale největší utrpení jsem měla v noci. V klidu byly bolesti nejhorší. Byla jsem ubytovaná v bytě u Boženky Lorencové a tak požívání prášků proti bolesti a na spaní nebraly konce. A to den před zahájením kongresu jsem zastupovala Jozífka na světovém kongresu nevidomých a slabozrakých esperantistů, kde jsem místo něj přečetla jeho připravenou přednášku.

Těšil se, že spolu pojedeme na oba kongresy, ale jeho zdravotní stav se po celý rok zhoršoval. Jozífek dokončoval brožuru „Svaz zdravotně postižených esperantistů se představuje“ (AEH prezentas sin), ale kromě potíží s bercovými vředy, otevřeným lýtkem, začínají bolesti břicha, slabost, malátnost, ale ani v nemocnici nevědí, zda to může být od slepého střeva, žlučnickových kamenů či kýly.

Během roku nás navštívili tito zahraniční esperantisté: Holanďani, Číňan, 2 Francouzky, 2 Němci a Josef z Ameriky.

Na duben roku 1997 jsme s Jozífkem připravovali autobusový zájezd do Varšavy pro esperantisty z celé republiky, nakonec on už si netroufal jet, protože jeho zdravotní stav se stále zhoršoval, v nemocnici zjištěna rakovina prostaty ve vysokém stupni. A já musela sama celý zájezd vést i organizačně přímo tam zajišťovat. Neměli jsme pěkné počasí i tam bylo dost problémů, když řidičům autobusu se vybila baterie.

Měsíc nato byl Jozífek operován na prostatu a amputována mu noha, kterou mu slibovali doktoři odebrat již před desítkou let, ale místo aby se jeho stav zlepšil, horšil se čím dál víc. I situace v naší zemi nebyla taková mnoho let. V červenci po vichřicích, lijácích jsou záplavy v mnoha městech a obcích. Přírodní katastrofa, 150 domů povodněmi zbořeno v obci Troubky, velké záplavy jsou v mnoha městech. Pardubicím se povodeň díky Bohu vyhnula.

Denně jsem vstávala s krutými bolestmi nohou i páteře, snad po celý rok chodila na různé rehabilitace, až přišel vrchol 8.8. a já místo, abych ošetřovala Jozífka, jsem nebyla schopna dojít pár metrů, natož na injekce jako každý den. Volala jsem Lenku, za chvíli přijel dr. Tomáš – ortopéd a mne snesli z prvního patra na židli až do sanitky. Týden jsem si pobyla v nemocnici, denně jsem dostávala infuze a já byla nervově hotova ze situace, jak to asi vypadá doma. Ale Lenka zavolala Jozífkově dceři Evě do Bechyně a sama po práci k němu dojížděla a tak se starali o Jozífka. Tomu však rychle ubývají síly, často ho musím dovážet do nemocnice na kontroly a cévkování.

Jozífek viděl před sebou svůj brzký konec a žádal mne, abychom se vzali, abych měla po něm aspoň tu tisícovku důchodu, že je to jeho poslední přání. Nebyl však schopen už na úřad dojít, oddávající přišly tedy k nám a Jozífek měl na sobě 24.10.1997 naposledy oblek. Objednávku protézy jsem zrušila.

Nechci víc popisovat ty smutné chvíle, které jsem prožívala včetně vlastních bolestí, pochopitelně mimo všech prací se sklizní ovoce během léta a podzimu, během přípravy každoročně pořádaného Esperantského dne a protože jsme museli odložit červencový kongres připravovaný v sále Rybitví, a kongres podle stanov musel být dodržen, museli jsme ho přeložit na listopad aspoň do Skokov. Pochopitelně však cizinci v listopadu neradi někam cestují a tak kromě několika Němců účast cizinců chyběla.

Celý kongres jsem vedla, zatím co Eva Jozífka hlídala, byla jsem nucena převzít funkci předsedy AEH místo Jozífka, ač jsem vlastně nic neznala z důležitějších záležitostí a před tím dělala jen pomocné práce.

Celý ten smutný konec nepopisuji detailně, to je zapsáno v „Událostech“ toho roku, 27.12.1997 se přijela s ním rozloučit jeho rodina, tak nás bylo u stolu 13. Na Silvestra jsem si s Jozífkem připila minerálkou a protože se jeho bolesti hrozně zvětšují, na Nový rok v 5.30 ho odvážím do nemocnice. Metastázy rakoviny jsou až v mozku.....

Denně navštěvuji Jozífka v nemocnici, ale už nevnímá, ani když za ním přijeli jeho příbuzní z Deštného a Opavska. 7.ledna 1998 by se dožil 75 let, ale už jen spal a 8.1. v 17h. mu srdce dotlouklo.

Kremace byla velmi početně navštívena, v síni na stojanu esperantská vlajka. Co psát dál o takovém smutném konci tak vynikajícího člověka.

Zbytek ledna docházela spousta kondolencí, já postupně musela odpovídat na dopisy, dávat do kupy další číslo Informila na psacím stroji, seznamovat se s celou agendou, kterou mi Jozífek nestačil předat. Mnoho

věcí jsem neznala, neuměla, nevěděla často jak odpovědět. Začátky mé funkce jako vedoucí celého svazu často byly velmi krušné. Velmi mi pomáhal Míša Filip z Chropyně, kterému jsme posílali články pro Informilo a on je zpracovával na počítači do formátu Informila, ne tak jak to dělával Jozífek, aby byly zmenšovány články z formátu A 4 na formát A 5.

Krom mé květnové operace uzlin pravého prsa, jehož výsledek byl díky Bohu negativní a dalších již normálních bolestí páteře a nohou jsem měla na starosti autobusový zájezd do Francie na světový kongres do Montpellieru.

Abychom ušetřili peníze za průvodce naší cestovní kanceláře, což nebylo laciné, podle map a průvodcovských brožur Německa, Švýcarska, Francie, Itálie a Rakouska jsem sama plánovala trasu, co kde je možno vidět poblíž a jen ubytování po cestě a autobus nám zajišťovala cestovka Corám, s jejichž hlavním řidičem jsem vůbec nebyla spokojená. Ale viděli jsme moc, kongres a odpolední výlety byly nádherné, takže všichni účastníci byli spokojeni. To mne hrálo u srdce.

Účastníci napsali mnoho článků o svých zážitcích z tohoto zájezdu, že by se všechny nevešly do osmistránkového časopisku a tak jsem musela vyrobit zvláštní sborníček zážitků, který účastníci dostali s Informilem. A tak jsem si postupně zvykala na každoměsíční nával práce, někdy shánění vhodných článků a ač byla ustavena redakční rada, výběr článků, jeho shánění, zkracování či doplňování, pročetí řady esp. časopisů, zda se nějaký článek pro nás nehodí, zůstává na mých bedrech.

O čem se dál zmínit? Snad už jen o mém odpočinkovém zájezdu do Norimberka na oslavu 100 let jejich klubu v říjnu a v listopadu na týden do Skokov, kde jsem však učila skupinku pokročilého kursu.

Roky se nezastaví... 1999 – 2001

Snažím se trochu vylepšit byt i dům v rámci mých finančních možností. Už v listopadu minulého roku jsem nechala opravit a bíle natřít celou

fasádu domu ze strany silnice –(na obě strany domu jsem tolik neměla), v kuchyni I.patra ke kuchyňské lince jsem objednala aspoň nová dvířka, koupena drtička větví, elektr. ohříváč a el. kamna „pes“, oprava 4 pokojových židlí a přes 83 tisíc korun je pryč. Snad nepříjde něco neočekávaného, když mé finance tolik dostaly zabrat. Vždyť má penze je pouze Kč 6 894,--. A nájemníci II.patra Podlaskovi mi platí měsíčně pouze 800,-Kč. a studentky pouze po Kč 500,-, ovšem ty jen od října do června. Vedoucí skladu firmy Butik mi sráží částku z nájmu –z 30 tisíc korun po 10 let, ale dokumenty o rekonstrukci od nich stále nemohu dostat.

Připravuji mezinárodní setkání AEH-IKEH na červenec, bude se konat v Domě techniky na Náměstí republiky a noclehy mám zajištěny v ubytovně vedle elektrárny.

Až na značnou nemocnost přihlášených a s tím vzniklých problémů, setkání proběhlo v normě. Ale aby toho nebylo málo, tak na září je připravován Esperantský den s oslavami 90 let založení E-klubu, které bylo v pěkném prostředí Kulturního domu na Dubině úspěšné a 10 lidí nespíchal domů, takže se u mne v pokoji na svačině sešlo celkem 14 esperantistů včetně mé rodiny.

Situace v rodině Mirky ve Starém Hradišti se nějak přiostrňuje a stává se pro ni neúnosnou. Uvažujeme, že by se odstěhovala s mladším synem Jirkou do mého přízemního bytu místo studentek, k čemu hlavně dal impuls Jirka, který své mamce řekl, „pokud nepůjdeš se mnou, odstěhuji se k babičce sám“. Toto rozhodnutí ovšem není tak jednoduché, protože v dolním bytě je potřeba udělat generálka hlavně jak kuchyně, tak koupelny. K plánování řemeslných prací přispěla porucha plynového kotle u mne v I.posch., kde řemeslníci zjistili, že praskly stoupačky a že je nutná oprava až od sklepa.

A tak opět práce, nepořádek, únava, mezitím řada mých zdravotních problémů. V přízemí se rekonstruuje celá koupelna včetně podlahy i

v kuchyni, obkladačky, karma atd. atd. A tak z celého prosince 1999 je snad jen chvilka sympatická, kdy v hospůdce v Jesničánkách máme rodinnou sešlost, protože jsem dovršila kulaté výročí. Co naplat, roky se nezastaví a mně je už rovných 70 let.

Vánoce Mirka s Jirkou sice už ztrávili Na Okrouhlíku, ale teprve začátkem ledna **2000** se Mirka s Jiříkem stěhují do přízemní kuchyňky a pokoje. Kdyby se tak chtěla odstěhovat z dalších dvou místností firma Butik, to by bylo báječné, aby naši měli větší byt.

Tak zvaná „garáž“ na dvoře, čili dřevěná kůlna se rozpadá, z Hradiště si naši dovezli mnoho různých věcí i nábytku, který zatím není kam dát, než se zbavíme starého. Máme problémy jak se sousedkou Bednářovou, když jsme novou kůlnu chtěli postavit o 20 cm vyšší, aby si Jirka neotloukal hlavu, tak se zatím opravila – respektive postavila nová kůlna – větší na levé straně dvora, což se nelíbilo sousedce Skalické. Takže obě – postupně nás udaly na Stavebním úřadě, ale nic jim to nepomohlo.

Během tohoto roku 2000 jsme měli mnoho zahraničních návštěv. V lednu francouzská rodina, cestující v malé maringotce s koníkem, psíkem a malou dceruškou. V mém pokoji – coby v esperantské klubovně promítali diapozitivy pro 20 esperantistů, pak tu byl Josef z Ameriky, Kanadanka Zuzana, Švéd Arne, Němci Achim a Karste.

V červenci jsem jela s Lenkou a Kirilem autem do Francie, objeli jsme část Normandie a Bretaně kolem pobřeží a kolem krásných zámků na Loire zpět domů. Ujeli jsme jejich autem během 25 dnů 4928 km a spotřebovali 348 litrů benzínu za Kč 13 670,-(což je na osobu 4550 Kč.). Všude, tj. v 16

rodinách, jsme spali zdarma jak u přátel, tak u hostitelů z ročenky Pasporta

servo. Mám nádherné velké album a stále mnoho vzpomínek. Na fotce za námi je Atlantický oceán a konec Evropy.

V září jsem opět měla na starosti již 13. Esperantský den a v říjnu výroční konferenci ve Skokovech s oslavou 15 let existence Svazu esp. invalidů. Aby ten rok nebyl příliš příjemný – totiž už ne tak často píšou o svých zdravotních problémech, které se pomaloučku zhoršují, – v listopadu se mi asi tělo mstilo, že jsem neměla tolik času se mu věnovat a tak se střídaly rehabilitace s návštěvami u doktorů, rentgeny, ultrazvuky atd. Až začátkem prosince jsme celá rodina jela k tetě Blance do Přeštic na oslavu jejich devadesátin.

Když pročítám přehled událostí dalšího roku, tj. 2001, vidím, že bych opět měla vynechat poznámky o zdravotních problémech, i když se vlastně prolínají celým mým životem, vidím, že není ani jeden měsíc, kde bych nemusela být u lékařů, na dalších rehabilitacích, když jsem si spadla z kola pár metrů od našeho domu a půl roku chodila s holí, jak se rozbouřila artrosa a jak mi 3 doktoři řekli, že si musím na bolesti zvykat a smířit se a naučit se s ní žít. To je tak krásné, až to bolí dvakrát tolik.

Dokonce jsem se dostala do lázní Darkov u Karviné na křížkový poukaz, čili bezplatně. Spokojená jsem však tam nebyla jednak pro své bolesti, které mi nedovolily třeba denně být v bazénu, tak pro pekelný hluk a otrásání celého pokoje, pod kterým byly přistavovány další části lázeňské budovy.

Připravili jsme autobusový zájezd na další světový kongres UEA do chorvatského Záhřebu.

Ubytování nebylo tak krásné jako v Montpellieru, ale v dětském domově pro handicapované děti jsme měli pro sebe celou školní kuchyň a tak jsme si tam mohli vařit a tak snížit výdaje.

Týden před tím už odjela Mirka pomáhat vedoucímu mezinárodního setkání OSIEK VI. Hasalovi, takže jsme ji pak s několika dalšími účastníky přibráli do autobusu. Podrobnosti jsou opět ve zvláštním „kronikovém albumu“ v archivu AEH.

Pokrok světem letí...

Původně jsem se nechtěla u roku 2001 příliš zastavovat, ale při znovu přečteném přehledu událostí musím se zmínit o několika bodech. Dcera Mirka po 12 letech práce v Telecomu ztratila místo. I když se stále hlásalo, že Telecom je stále ziskový, asi to nebude taková pravda, když likviduje postupně různé své pobočky a tak své zaměstnance pomalu propouští. A tak Mirka využila náhlé své volnosti a snaží se vylepšovat naši zahradu. Po celé její délce s Jiříkem zasazuje thujky (66 ks po 30 Kč), abychom neviděli zahradu sousedky Skalické a hlavně její zbytky plotu, opravovaný provázky a drátky.

V den 11. září 2001, když jsme dříve slavívali tatínkovy i dědečkovy narozeniny, se událo něco, o čem ještě stále mluví celý svět. Teroristický útok na New York a Pentagon, Pitsburg a Washington. A měsíc na to začalo bombardování Afganistanu – Talibanu. Bože, proč je ten svět tak krutý? Ale

raději od politiky pryč.

Však ještě jedna změna se stala v mém bytě, byl přivezen starší počítač pro Svaz AEH a já se měla na něm začít učit pracovat. Že bych k tomu měla nějak moc chutí, se říci nedá, připadala jsem si už moc stará učit se na takovém moderním technickém aparátu. Vždyť na obyčejném psacím stroji se mi píše daleko rychleji a nemusím se bát na klávesy ostřeji sáhnout. Jak klame první moment !

Když píšete tyto řádky o tři roky později, už mám jiný názor. Na počítači píšete daleko rychleji a jen se kláves dotýkám, je to úplná rozkoš – pokud nepotřebuji další funkce, v kterých jsem i po třech letech ještě začátečnice, i když na počítači píšete už denně. Mám-li však něco napsat na obyčejném psacím stroji, vidím ten velký rozdíl.

A jsem strašně vděčná svému vnukovi Jirkovi, že mi na počítači a s internetem vypomáhá a ty různé triky sám provádí. Vždyť, jak se

rozšířilo povědomí esperantistů, že náš svaz už má internet a má t.zv. ret-adresu, přichází stále víc a víc dopisů, oběžníků a různých zpráv, že mám obavy, jak budu dlouho tolik práce zvládat.

Na druhé straně, kdybych před pětadvaceti lety mé mamce řekla, - počkej za pár let si budeme jako telefonem psát a hned odpovídat třeba s americkými esperantisty, že napíšeme jedno vánoční blahopřání na padesát adres najednou a nebudeme muset vkládat dopisy do obálky, zalepovat je a dávat poštovní známky, asi by řekla, že jsem se zbláznila. Pokrok světem letí. Je to dobře?

R o k y 2 0 0 2 a ž 2 0 0 4

Tak se mi zdá, že léta běží stále rychleji. Vždyť stále mám před sebou poslední kongres Svazu zdravotně postižených ve Skokovech a letos už to bude pět let, kdy podle stanov je poslední termín na nové nejvíc pětileté období. A tentokrát mi již nemůže Jozífek napovídat, co mám ještě zařídit a tak jsem na všechno sama.

Mám objednan penzion Sola fide v Janských Lázních už druhý rok a jak se blíží datum, snažím se na nic nezapomenout, aby kongres i v tom nádherném krkonošském prostředí byl úspěšný. Mám tu nevýhodu, že neumím improvizovat, ale musím mít vše přesně naplánováno i s případnými alternativami, ale zatím se mi to vždy vyplatilo. Takže jsem jela dvakrát do Jan.Lázní se přesvědčit, zda vše bude moci být podle mých představ, promluvit si se starostou města, jak daleko je do míst našich výletů kvůli naplánování doby příjezdu, zda musím mít objednan čas, na hromadný odjezd lanovkou na Černou horu atd.

Mezitím doma – musela být brigáda našich E-členů na odvoz a přestěhování všech esperantských knih z Kulturního domu Dukla na půdu našeho domu, když už byla poslední možnost, aby oni celou knihovnu, čítající přes osm stovek knih a učebnic, nevyhodili. To, co muži z EK vynosili v koších na půdu, to Mirka s Lud'kou precizně zapisovaly a ukládaly do dvou skříní.

Také mi mezitím umřela moje nejmilejší přítelkyně Oldřiška Müllerová, která i ve svých 96 letech byla stále obdivuhodná.

I další velká akce mne odváděla od soustředění na 4. kongres AEH. Přijel francouzský vozíčkář Laysemann se svou manželkou a chtěl poznat naši

republiku. Znal jenom mne, z Francie, tak jsem mu naplánovala celé turné a naše členky v Plzni, Ml.Boleslavi, Dr.Hradil ve Skokovech a Filipovi v Chropyni atd. včetně mé rodiny mi pomohli a tak naši přátelé si libovali.

Do toho přišla v srpnu povodeň. Voda ve Vltavě stoupla o 585cm, zátopy v mnoha městech, evakuace lidí na Karlovarsku, v Praze, Č.Budějovicích, jen v jižních Čechách bylo zničeno na 150 mostů. Sázava se zvedla o 3 metry. Veškerá úroda vzala za své, nedaly se dojit krávy, nebyla pitná voda, byla víc jak stoletá voda.

Naštěstí, v září dvěma auty jsme odjížděli do Janských Lázní, vše se povedlo jak je možno vidět ve velkém albumu, jen jeden výlet nešlo uskutečnit pro povodni neopravený most. Členové vzpomínali a dlouho mi psali vzpomínky na krásné zájezdy, dobrou organizaci, ubytování i stravu na kongresu v Janských Lázních.

V říjnu 2002 měl můj vnouček – delší než já - Petr svůj velký den. Byli jsme všichni pozváni na promoci, která se konala v pardubické univerzitní hale. Tak Pét'a je už bakalářem. Slavnostní oběd byl objednan v příjemné restauraci za Pasáží, jídlo bylo znamenité a když jsme po obědě už pili kávu, najednou se ozvala rána a na mou hlavu spadlo kousek prkna ze stropu s betonovou drtí. Ti co seděli naproti, zahlédli ve stropě na moment něčí nohu. Byl to pořádný šok. Zedník v I.patře šlápl na podlahu a noha se mu propadla.

Vedoucí restaurace rychle ke mně přiběhl, čistil mi šaty a zval nás do vedlejšího salonku a jako odškodnění donesl šampus. Naštěstí větší bylo mé leknutí než bolest z pádu prkénka, tak nakonec jsme z toho měli legraci, že při Pét'ově slavném dni jsem praštěná prknem.

Druhý vnuk Jiřík konečně našel místo v nové japonské firmě Panasonic. Sice se vyučil pekařem u firmy Hrubý, ale kvůli alergii na kypřidla musel změnit zaměstnání.

Z toho měsíce snad bych se ještě měla zmínit o přípravě esperantské výstavy, která byla instalovaná po celý listopad v Krajské knihovně v Pardubicích a další rok pozvaná až do Žďáru nad Sázavou. Obětavě pomáhali na přípravě i ostatní naši funkcionáři včetně dcery, ovšem nejvíce materiálu jsem musela dodat já.

Celkově rok 2003 by se dal ohodnotit jako politicky horší, proti dřívějším pro různé katastrofy. V únoru se rozpadl raketoplán, 7 lidí uhořelo, v březnu začala válka na Irák Prezident Havel hlavně v cizině uznávaný končí po 13 letech svou funkci, nový je Václav Klaus. Svůj názor na něj si nechám pro sebe. Počasí v dubnu střídavé i s mrazíky, od května horka až do konce srpna, že to bylo až neúnosné, kdy i v noci v místnostech s průvanem bylo 30 stupňů, venku v noci 24 st. Tím též ovoce ze stromů moc padalo, sklizeň třešní byla jedna z nejslabších z posledních let a uvažujeme, že strom v příštím roce skácíme.

Kiril, manžel Lenky oslavil padesátiny v restauraci pod Kunětickou horou, kam bylo pozváno 60 známých, přátel a příbuzenstva, vnuk Petr v září oslavil 25 let též za větší sešlosti v zahradě své partnerky, i Mirka se seznámila s příjemným a šikovným mužem, bohužel je až z Mostu a tak jejich setkání nejsou častá, ale když přijede, snaží se Mirce vybudovat modernější zařízení v jejím bytě s etážovým topením.

Můj esperantský život se nezměnil, koncem každého měsíce v sobotu jezdím učit do Prahy, účastním se části týdne seminářů ve Skokovech na jaře a podzimu, i s nevidomými esperantisty a dle možností dalších setkání, krom vydávání měsíčníku Informila poctivě každý měsíc někdy s 1-2 pomocnicemi, někdy jen za pomoci mé rodiny. Moje zdravíčko – pardon – to raději popisovat nebudu.

Snad bych se ale mohla zmínit o každoročně navštěvovaném esperantském Silvestru v České Třebové, které má vždy nějaké téma večera. V r. 2002 to bylo „V ráji divočiny“, v r. 2003 „My pluli dál a dál“ a to jsme nad hlavami nesli velký papírový parník s nápisem

„Vplouváme do Evropy“ a měli jsme kostýmy 5ti národů. A když už píší o tématech E-silvestrů v Č.Třebové, předběhnu poslední rok a zmíním se o tématu Ozvěny Olympiády v prosince 2004. Bylo nás sedm a každý z nás jsme měli dres nějakého sportu. Nad hlavami jsme nesli dost velké olympijské kruhy, které dcera Mirka zhotovila z elektr. „husích krků“ a obalila barevnými páskami. Aby vypadaly originelně, museli jsme podle encyklopedie zjistit, jak správně je dle barev každý kruh propletený. Ze skupin jsme opět obdrželi první místo.

Tak poslední rok 2004 jsem chtěla dokončit, protože jsem si říkala, že koncem roku budu mít 75 roků a kdoví, jak dlouho ještě budu moci po tomto jubileu být schopná aspoň trochu pracovat, psát a vykonávat ve Svazu AEH tuto funkci. Stejně mne moc často týrají myšlenky, zda až já „odejdu“, zda se najde někdo, kdo bude pokračovat a držet celý svaz nad vodou, vždyť ho úspěšně začal a založil Jozífek Vaněček a mně se celkem podařilo po mnohých těžkých začátcích zdárně pokračovat.

Takže v r.2005 to bude právě dvacet let (1985 – 2005) – tak dlouho Svaz zdravotně postižených esperantistů existuje a stále pravidelně měsíčně vydává časopisek Informilo se čtvrtletní přílohou Antauen. Ale vraťme se ještě k začátku roku 2004, aspoň k několika zajímavostem.

V únoru opravdu došlo ke skácení nejstaršího a největšího stromu na naší zahradě. Třešeň byla po 64 letech firmou Údržba zeleně v Ostřešanech skácena (za 1000Kč) a odvezena a mne zachvátila lítost, když jsem seděla na špalcích, které čekaly na odvoz. V té době se mi promítl jako by film od mého dětství, které jsem nakonec dala na papír pod názvem

Vzpomínka na dětství

Sedím mezi hromadou špalků z velkého starého stromu na naší zahradě a potají utírám slzy. Třešničko, nedalo se nic dělat, jednou musíme všichni odejít. Ale měla jsem tě moc

ráda, vždyť jsi byla svědkem mých her, mého dospívání, nakonec i teď mého stárnutí. Tvoje chrupky byly nádherné, chuťově vynikající a to množství! Skoro půl druhého metráku třešní z jediného stromu. Ještě teď bych našla starou fotku, kterou jsem fotila z balkonu prvního poschodí na dvůr. Tam seděla celá rodina – někdy před 30 lety; vedle plechová vana, necky, dětská vanička a nejméně 10 různých umyvadel a velkých nádob, vše plné třešní. Bývala to úmorná práce, když jsem s maminkou a babičkou zavařovala na dvě stovky sklenic tvých třešní. Tenkrát jsme neměli žádné mrazničky a v obchodech bylo všeho po tenku, tak jsme nenechali ležet ladem ani jablíčko.

A sklenice bývaly jen se skleněnými víky, které často nedržely – nebo pod celofán, pod kterým přece jen kompoty tolik nevydržely a vysychaly.

Když jsem byla malá a ty třešničko tenounká, tatínek vedle tebe postavil velkou konstrukci pro 3 houpačky. Konkrétně dřevěnou houpačku, vedle houpací hrazdu a kruhy. Tenkrát moji rodiče dovolili, aby kamarádky z ulice mohly docházet do naší zahrady a tak jsme často soutěžily třeba o nejdlejší doskok z houpaček.

Když začala válka a tatínek byl odveden gestapem, chodila se maminka vyplakat k tobě, třešničko. Naštěstí se tatínek po třech letech vězení vrátil domů. Když naši z tvé druhé strany vykopali obrovskou jámu na protiletectký kryt, pamatuji, jak při nočním náletu na Pardubice dědeček s babičkou, maminka a já s bráškou a velkou duchnou jsme se vešli do úkrytu, ale tatínek kvůli té velké peřině už ne a sedl si pod tebe třešničko a pozoroval s velkým strachem, jak světla a pak bomby padají dost blízko naší zahrady. Ano, tenkrát si útočníci spletli Fantovu rafinerii minerálních olejů se zahradnictvím u nás „Za vodou“.

A v první dny po konci války? Třešničko, jistě se ti těžce dýchalo, když z protiletectkého krytu po odkrytí stropu z prken a hlíny ti do jámy ještě zvětšené házeli ruští vojáci koňské hnáty a další kosti a různé odpady, nad kterými kroužily statisíce much.

Tenkrát nám ruští osvoboditelé nařídili, že musíme být do 6 hodin pryč z vlastního domu, který použijí jako závodní jídelnu pro 150 ruských vojáků. V přízemní kuchyni si obrovsky zvětšili kuchyňský sporák přes celou místnost, takže dveře a okna tím žářem popraskaly. Mezi pokoji odstranili přepážku pro velkou jídelnu. V I. patře si udělali společnou ložnici, u půdy botárnu a holírnu.

Kam jít? Naše šestičlenná rodina v první 2 dny byla přijata do sklepního bytečku do vedlejší ulice, pak nám národní výbor přidělil dvoupokojový byt po odsunutých Němcích vedle řeky Chrudimky. Když po dvou měsících se vojáci odstěhovali, bylo zjištěno, že náš dům byl třetí nejvíc zrušeno z celých Pardubic. Kdybych měla vypisovat, co všechno bylo zničeno, nestačilo by deset stránek. Ale třešničko, ty ses jistě obávala o svoji krásu, když tě v zahradě okusovala kráva a doléhalo k tobě kvičení prasete ze dvorka, jistě ti bylo smutno, když jsi viděla ležící mrtvé slepice a prázdný kotec po asi uteklých králíčcích.

Jak vidíš, všechno jsme přežily a zase jsi další rok rozkvetla do krásy a stále jsi mohutněla. Ve tvém stínu řadu let sedávala naše rodina u zahradního stolu, babička a dědeček odpočívali na lehátku – omyl! Babičku jsem málokdy viděla odpočívat, spíš vždy buď pletla, nebo v zahradě plela záhonky. Když byla doba dozrávání tvých sladkých plodů, třešničko, vzpomínám, jak tatínek po příchodu z práce – ne aby šel nejdřív do bytu, ale šel hned na zahradu a sedl si do tvých košatých větví, kde mlsal a maminka se na oko zlobila, že má snad raději třešně než ji a že připravenou večeři zase nesní, protože je přejedený třešní.

Viděla jsi mne jako nevěstu, jako maminu dvou dcerušek (zaplať Bůh, že je mám), byla jsi svědkem májových polibků pod tvými rozkvetlými větvemi, ale znáš i má trápení – smutek nad odchodem nejbližších, i pozdější mou samotu.

Ve tvém stínu jsem ráda psávala dopisy – jaké? Vždyť víš, jak jsem se učila mezinárodnímu jazyku před 53 lety, abych pomocí esperanta hledala strýčka – bratra mé maminky, který se svou manželkou musel utéci na západ. Však jsem byla hrdá na to, že jsem ho našla až v daleké Bombaji v době, kdy my jsme nikam na západ nemohli. Jistě ses veselila se mnou, že mi přibývají přátelé, nejdřív jen z východních zemí, později i ze zemí západních i zámořských, vždyť v našem kolektivu pardubických esperantistů seděli pod tvými větvemi jak Američani, Kanadanka, Číňan i Japonka, Francouzi, Holanďani i Bulharky a další a všichni jsme si dobře rozuměli.

Ale nic netrvá věčně a tvoje báječné třešně se každým rokem zmenšovaly, také začala tě týrat i nějaká neznámá choroba. Když jsem slyšela různé námitky proti tobě, třešničko, jako „... už jsou horší než ty jarní bez šťávy a chuti“, že“ toho stínu je už v zahradě příliš moc“, „ten kmen

stromu zdravě nevypadá“..., nezbylo nic jiného, než se s tebou rozloučit. Nakonec i podle staré divadelní hry Návrat, v které ještě coby ochotnice hrávala moje babička, v roli odříkávala: Co není k životu ať zajde a nepřekáží. I když je to citát hodně drsný, je bohužel pravdivý.

Uplynulo pár měsíců od odvezení třešňového dřeva a cca 20cm od hlavního kořene roste kmínek - z kořenů třešně? Je už skoro metr vysoký. Je to opravdu potomek mé milé třešničky?

A mne napadá úryvek z básně V. Dyka Země mluví: Nezahynu, věčná jsem.....

Pěkných pár měsíců připravuji pětidenní mezinárodní setkání AEH a XV. Esperantský den E-klubu ve Stavební škole v Rybitví v tom roce 2004 a jako obvykle vše, kromě financí a účetnictví, mám opět na krku já. Pak už při rozdělení úkolů ostatním, pomáhají obětavě všichni včetně mojí rodiny, ale ta příprava, zorganizování a hlavně vymyšlení, co se vše bude dít, dá vždy pořádně zabrat a o to se ostatní z klubu či ze svazu nikdo dopředu moc nezajímá. Jsem ráda, že vše opět dobře dopadlo, bylo tu i několik cizinců, ale, na úplném konci byl pro naši rodinu pořádný horor.

Po skončení setkání bylo ujednáno, že čtyři Němci z Hamburгу dvě-tři noci přespí v mé rodině a že si v báječném teplém počasí užijeme odpočinkovou relaxaci na naší zahradě s nějakým menším výletem a pod. Jenže při odjíždění z Kunětické hory ve třech autech se jedno německé auto ztratilo s Hannelorou a Rudim a než by ti dva se zeptali někoho na moji adresu, Hannelore ztratila hlavu a vzali to autem přímo domů.

Tady zatím Lenka s manželem objížděla všechna místa i znovu Kunětickou horu, Stav.školu a celé město Pardubice, já se zbylými Němkami zkoušely jsme volat na všechna možná místa, i mobily i policii, zda se nestala nějaká havarie a nakonec přes Berlínskou telef.mezinárodní službu jsem dostala číslo, přes které jsem se dostala na jejich mobil. V tu chvíli však už autem vjížděli do města Trutnov, skoro 100 km vzdálené od Pardubic a už se nechtěli vracet.

Vlasta a Jiří (strýc s tetou)

V červnu 2004 jsem s dcerami autem jela na esp. setkání do Plasů u Plzně a při zpáteční cestě jsme se stavily v Jevanech u Prahy, kde žili v dřevěné chatičce sestra mého tatínka se svým manželem, tedy teta se strýčkem.

Teta Vlasta Urbanová, sólistka opery Národního divadla v Praze, strýc Jiří Jirouš, dirigent činohry ND v Praze.

Fotky

je ukazují jak v jejich mladém věku a v tetiných devadesátinách.

Teta se v květnu 2004 dožila 90 let a já o ní napsala článek – coby o pardubické rodačce do Zpravodaje Klubu přátel Pardubicka. Zpravodaj však vychází pouze 4x do roka a tak toto číslo jsem obdržela právě v den, kdy teta 22. října 2004 zemřela.

A zde pár snímků z oper.

1) z Rusalky

2) z Troubadouru

3) z Hubičky

Devadesát let je zasloužený věk, ale pro strýčka samota a jeho nedobrý zdravotní stav nebyl záviděníhodný, zvláště, když nyní na jedinou penzi chtěl do svého konce držet i byt v Praze pro případ, kdyby nemohl ve své milované chaloupce dál žít. Těsně vedle chatičky jsou obrovské stromy, které při nějaké vichřici by mohly chaloupku pobořit.

A tak jsme se snažili dvakrát do měsíce strýčka střídavě s dcerami navštěvovat a vždy mu přivést větší nákup, když v celých Jevanech není pořádná prodejna. Následujícího roku však zemřel i strýček, ale o tom se víc zmíním v událostech dalšího roku.

Moje pětasedmdesátiny jsem opět nechtěla slavit v nějaké restauraci, kde by bylo příliš rušno a také draho a nejlépe jsem se cítila doma v kruhu své rodiny. Den nato oslava proběhla i v Esp.klubu, dcery pomohly vše zorganizovat a též mne mimo jiné překvapily zlatým náramkem, řetízkem i náušnicemi, na které přispěl i Esp. klub.

I vánoční svatvečer jsme užili opět v rodině Lenky, vše v pohodě.

Dva dny nato však celým světem otřásla zpráva, že 26.12.2004 obrovská vlna tsunami se zemětřesením smetla víc jak 10 zemí, nejvíc Sri Lanku, Maledivy, Indii, Sumatru a další. Taková světová katastrofa v Jihovýchodní Asii postihla - dle stále se zvyšujícího počtu obětí - v únoru 2005 hlášeno přes 300 000 obětí a nezvěstných. Ve všech zemích byly uspořádány velké sbírky na pomoc, kdo mohl, pomáhal. Za AEH bylo posláno 1000 Kč, já sama též poslala 1000 Kč, je to však jen kapka v moři.

J e v a n y - r o k 2 0 0 5

A znovu trochu o Jevanech, které jsme pak dostali na starost. Během prvního půl roku 2005 jsme se střídali v Jevanech, abychom strýčkovi dováželi nákupy, jak se vždy telefonicky s ním domluvila Lenka, co potřebuje. Viděli jsme, že bez tety Vlasty to s ním jde z kopce, ale nechtěl, aby mu tam jezdila nějaká pomocnice či ošetřovatelka. Před koncem července jsme však jeli na světový kongres esperantistů do

Vilniusu a těsně po příjezdu, když jsme chtěli zkontrolovat, v jakém stavu strýc je, neodpovídal, nebral telefon. Hned po příjezdu tam jela Mirka s Jiříkem, ale našli ho ležet na zemi v chodbičce. 4. 8. 2005 by měl 82 roků. Nebudu vyprávět podrobnosti, ty jsou vždy smutné.

Půl roku jsme do chaloupky nemohli, pražská notářka zjišťovala, jestli nežijí bližší příbuzní, děti a pod., a protože závěť zněla na moje obě dcery, teprve těsně před vánocemi naši dostali klíče od jevanské chaty.

Následovaly časté brigády, generální úklid hlavně rodiny Lenky, vždyť ku příkladu v koutě pokoje měli vánoční stromek ozdobený asi 10 let, s vrstvou prachu. Za Jevany bylo zapláceno 50 tisíc korun.

Postupně v dalších letech se vylepšoval prostor u chaty a v celé lesní zahradě, s povolením lesní správy se vykácelo dost suchých stromů, takže strýček s tetou by dnes ten bývalý prales nepoznali.

Brigádničili tam hlavně Angelovi se svými známými. Postupně se

opravoval a natíral plot, včetně vrat, část nového nábytku v pokoji i v kuchyni, koberce atd. Nyní je tam hezké prostředí, i místo na parkování dvou aut a oblíbené místo častých návštěvníků z našich známých i příbuzných je na terase nebo u táboráku při opékání špekáčků či grilování nějakých dalších

dobrot. A jak je možnost, tak se chata i okolí chaty stále vylepšuje díky Lence a Kirila. Mirka s Jirkou tam tak často nejezdí, vždyť mají dost práce kolem našeho domu a zahrady.

Co psát o letech 2006 až 2008?

Dle přehledu událostí vidím, že je více špatných zpráv než dobrých. V lednu 2006 zemřel tatínek Kirila, v září býv. švagr Karel Rybáček z Nového Boru, v listopadu manžel mé sestřenice z Prahy. Z výletů snad jen zmínka o Hamburku, kam jsem jela s Lenkou a Kirilem o velikonocích,

ale nádherný zájezd měla naše omladina – Petr s Lucinkou, když byli pozváni do Ameriky svým esperantským kamarádem Josefem – který je pozval na svou svatbu s Honzou (Johnem). To jsme nikdo nevěděli, že Josef je homosexuál. O jejich úžasné cestě jsem dle jejich poznámek, fotografií a videa sepsala reportáž jak v češtině, tak v esperantu a bylo z toho video promítáno na kongresu AEH v dalším roce. Byli tam, od 29.4. do 16.5.2006.

Měla bych se též zmínit, že dcera Lenky Klárka se rozhodla jet pracovat do Anglie. Dost dlouhý čas se s tím nemohla Lenka vyrovnat, že svou dcerku jen tak často neuvidí. Měla též strach, aby se jí tam Klárka nevdala.

Ještě jeden výlet jsem absolvovala, když přijeli manželé z Pirny v těch největších vedrech a přesvědčili mne, abych s nimi jela autem do Velehradu na IKUE kongres, že jistě pro mne bude snadnější se orientovat na našich silnicích, než když cizinci mají jet od nás na Moravu. Jenže toho modlení a mší bylo tam na mne moc a já v pondělí v úděsném vedru jela zpátky vlakem a nebyla jsem daleko od infarktu.

Můj zdrav. stav se opět zhoršil, nebyl měsíc, abych několikrát nebyla u lékařů. Přidaly se problémy se zuby, šelest v uších se stupňuje, oči už také víc zlobí, spadla jsem z kola, tak mám nádherné modřiny, tlak se houpá a nejvíc trápí artrosa v rameni a kolenech. Nejsm rozhodnuta, zda se mám připravit na operaci ramena nebo kolena.

Aby toho nebylo málo, tak jsou problémy se sousedkou Marií Skalickou a krom toho jak v březnu, tak v červnu v některých částech naší republiky byly povodně. Počasí je chvilkové, horka, bouřky s lijáky, ochlazení, a naše střecha potřebuje opravu, protože se objevují fleky v obýváku na stropě.

V lednu **2007** zbyly z našeho dost velkého foliáku jen části folie, roztrhané po zahradě, jak je zdemoloval orkán, který byl nazván Kyril. Kovové konstrukce foliáku se točily po zahradě. Orkán zničil mnoho lesů a střech.

Jsem v plné přípravě na kongres AEH v Seči, sestavujeme s Pavlem Nechvílem kongresovou knihu a další materiály, program, výlety atd.

Další velká akce je před námi, - rodinná akce – po 9 letech známosti si Petr bere Lucinku Vosáhlovou.

Obřad se konal 7.7.2007 na pardubickém zámku, hostina byla v hájovně, všechno muselo být v meruňkové barvě, i kytice, kravaty a kapesníčky pánů i celá jídelna v hájovně s ubrousky v příjemné meruňkové barvě.

Mirka dělala tříposchodový svatební dort s růžičkami též v té barvě. Bylo kolem 60 hostů. Novomanželé

jeli na svatební cestu do Portugalska. (Když vzpomínám na svou svatbu v r. 1951, byli jsme tři dny v Krkonoších v maličkém penzionu. Navíc jsme neměli).

Protože moje problémy — kupř. vylézt z vany — dosáhly vrcholu, rozhodly dcery, že vana musí pryč a bude se přestavovat koupelna a bude tam sprchový kout. V srpnu 2007 tedy začala rekonstrukce; když mi rozbíjeli řemeslníci vanu, aby ji dostali z koupelny a po schodech dolů, kapaly mi slzy, jakoby celé dětství a celý život mi odcházelo se starou vanou. I když dcery pomáhaly s úklidem, bolesti mého ramena přes různé obstríky a další rehabilitace se zvětšovaly.

Zažádala jsem si do Hamzovy léčebny v Košumberku, kam mne

pozvali v říjnu, ale na ortopedii v nemocnici mne objednali na operaci ramene na 2.1.2008.

A tak po příjezdu z Košumberku mne čekalo předoperační vyšetření, ale také překvapení doma, když Mirka nechala upravit v zahradě obě kola růží (za 15 tisíc. korun), v předním kole z malých keříčků hvězda podložená bílými kaménky, v zadním kole nové růže, podložené trošku tmavšími kaménky.

Ta hvězda je vidět i z ohromné výšky z letadel.

Nový rok **2008** tedy začal artroskopii levého ramene, ale doktoři zjistili, že to nepomůže a objednali mne na 28.3. na endoprotézu ramene. Po operaci, při rehabilitaci jsem měla strašné bolesti při cvičení, nestačila jsem utírat slzy.

Začátkem března nás opět navštívil orkán se jménem Emma, kdy rychlost větru prý byla až 155/m, ale my už neobnovili foliovník, zůstaly tam jen kovové rámy, tak se orkán neměl na čem vybouřit. Nadzvedl jen na střeše lepenku a kousek plechové střechy odněkud nám přistál na zahradě.

Abych snad neměla málo divných diagnóz, dr.Emrová (srdcařka) mi zjistila nedomykavost chlopně a 3 zväpenatělé cipy. Že je to málo? Další doktoři mi řekli, že mám slabou dnu a zvětšenou – celý život prý neléčenou štítnou žlázu. Krásné, že? Na všechno mám další tablety. Jak dopadne žaludek???

Před odchodem na operaci koncem března (28.3.2008) jsem zjistila, že linoleum v kuchyni vedle linky udělalo nějaké vlnky, jako kdyby se zvedalo. Po operaci jsem byla na rehabilitaci v nemocnici a po třech dnech doma nástup na pět týdnů do Košumberka. A po příjezdu jsem se nestačila divit. Příčina zvedání linolea? Praskl elektr.boiler pod dřezem a voda se vylila pod linku a skoro do celé kuchyně. Nové linoleum, nový sporák, kuchyňská linka zmenšena o jeden díl, nové radiátory, nově vedené elektr.a plyn.vedení, vymalována kuchyň i jídelna, vyčištění koberce – obrovské díky mé rodině.

Ale u mne přece o překvapení není nouze. Když mne operovali, přes mé upozornění, že mám pevný zubní můstek, dva dny po operaci se mi rozlomil a zůstala polovina, čili praskl přední zub můstku z přední strany.

Tak si představte, že po celou dobu v Košumberku mi miksovali veškerou stravu. Když jsem dostala nějakou kaši na talíř, sestra říkala: Paní Rýznarová, to je ale řízek, ne kaše !

A tak po příjezdu z Košumberku dr. Cihlová mi musela vytrhnout všechny 3 zbývající horní zuby a já si postupně začala zvykat na vydávací protězu, které jsem se tak obávala.

Návštěvy u doktorů, rehabilitace, pravidelná vytahování vody a obstříky kolen se střídají během celého roku, vydání peněz za léky stoupají.

V listopadu jsem se podrobila operaci šedého zákalu jednoho oka v Hradci Králové; ptali se, zda chci modernější a lehčí čočku, že to stojí

3 000,- Kč.

Všech nás devět žen, které jsme na operaci čekaly, souhlasily, pak jsme však dostaly potvrzení na sponzorský dar. V dubnu příštího roku jsem se podrobila operaci druhého oka v Pardubicích, za pouze 200,- Kč za vyšetření.

Z těch zajímavějších událostí se mohu zmínit o velké oslavě u Lenky, kdy Petřík měl 30 let, Lenka 50 a její táta Mirek Rybáček 80 let. (13.9.2008) V Lenčině bytě se vystřídalo víc jak 30 příbuzných a přátel.

Dort vyrobila opět Mirka.

Roky 2009 a 2010

Od začátku roku 2009 jsem pracovala na historii Esp. klubu a AEH pro CDčko pro 40tiletou existenci ČES, se skenováním víc jak 100 fotografií mi pomáhala Luďka, Pepa nebo Mirka, technický dozor měl Jirka. Koncem ledna bylo u nás zajímavé školení, jak vkládat do E-Wikipedie články, fotky atd. a učila nás Pavla Dvořáková z Písku. V obýváku – klubovně nás bylo 11 a pracovali jsme na 6ti počítačích.

V únoru mi bylo řečeno po rentgenu pravého kolena, že mne objednávají na operaci endoprotézy, abych počítala přibližně se 14 měsíci čekání. Copak vím, zda tu ještě budu? V mých letech se může stav změnit pěkně rychle...

Od 15. března 2009 tu máme v domě pěknou zábavu. Jirka si přivezl fenku „Československého vlčáka“, roztomilé štěnátko, které však ještě bylo zvyklé na svou mámu a sourozence, a postupně kňučelo tak, že to bylo nad naše i sousedčiny nervy. Fenka Amy (Ejmy) dokázala úplné arie, od hlubokého až do strašně vysokého tónu. Ejmy neštěká, jen málokdy jsem ji slyšela štěknout, ale ty koncerty kňučení, a stále výš vyskakování na vrata dvoru či dolního balkonu jsou skoro artistického výkonu.

Jirka ji miluje, hodně se jí věnuje, chodí s ní pravidelně na cvičiště, ale zřejmě zásady dnešního moderního výcviku jsou dost odlišné od toho, než jak můj tatínek, který byl předsedou kynologického spolku v Pardubicích, měl psy vycvičené. (Toto píšu v listopadu 2010, takže se už dlouho nejedná o štěně). Ejmy štěká pouze na 3 věci: Když ucítí nebo uvidí ježka, a nad zahradou když pluje balon nebo z ulice nad domem když vidí obrovský jeřáb, (když tam stavěli nový dům).

AEH zorganizoval zájezd na světový kongres do Bialistoku, vedl ho Pepa Hron a účastnila se ho z naší rodiny jen Lenka. Bylo to od 24.7.2009.

27.7. jsem tu měla návštěvu dvou studentů – Belgičana a Afgánce přes Pasporta servo (hostitelská služba), kteří se zúčastnili mezinárodního kongresu E-mládeže v Liberci a chtěli poznat další česká města. Vezli jsme je na Kunětickou horu a do Bohdanče. Bylo to zajímavé setkání pro Mirku a mne s mnoha překvapeními. Belgičan měl bezlepkovou dietu, což nám dřív neřekl, Afgánec byl muslim, takže jsme mu museli nalhat, že šunka i další maso je z kuřete. Jinak hoši velmi milí.

Začátkem srpna 2009 jsem měla úraz, který vypadal jako maličkost. Neuhnula mi stolička a o její roh, když jsem nesla plné umyvadlo fazolových lusek, jsem se zranila na levé noze z venkovní strany nad kotníkem. Domnívala jsem se, že se rána zhojí, ale brnění u rány se

zvětšovalo. Musela jsem chodit na převazy. Bolest se zhoršovala a začátkem října v noci mne vezl Jirka do nemocnice, kde chirurg mi bez umrtvení ránu operoval – praskla pod bolákem křečová žíla, krvácela a doktor ji musel vyzvednout a pak sešít. Nakonec od 21.10. jsem musela chodit k dr. Maixnerovi – cévnímu chirurgovi, který mi každý týden až do prosince ránu vždy otevřel, bez jakéhokoliv umrtvení vybíral lžičkou nějakou spodinu a věřte, že bolest nebyla malá. Jenže asi se porušila nějaká žíla či céva a často, - přechoasto noha brní.

Ten rok jsem měla více problémů. Cestou z polikliniky jsem upadla na moje bolavé koleno, škrábla mne kočka a při venčení psa v zahradě, který skákal na plot u sousedky mi luplo v hýžd'ovém svalu tak, že víc jak dva měsíce jsem mohla sedět jen na pravé pěstce zadku. Aby toho nebylo málo, našli mi doktoři zvětšenou štítnou žlázu a tedy doživotní užívání dalšího léku.

Protože stále na schodišti smrděl plyn a nemohli jsme přijít na to, kde co uchází, bylo nutno dle známého

Milana Pinčeka vyměnit celé plynové šroubované vedení za svařované, od sklepa do druhého poschodí. Rozpočet zněl na 73 tisíc. Bourání starého vedení, krásný nepořádek, ale 1. října je rekonstrukce plynu hotova, celé jsem platila já, celkem 63 500,--Kč.

Moje narozeniny kulaté – rovných 80 let jsme oslavili u nás a vyfotili se u dortu, který coby krásná podkova – výrobek opět naší Mirky - moc chutnal.

Rok 2010 opět nezačal dobře – měla jsem problémy s trháním dvou zubů až do června, se zubní protézou a byla jsem rarita: Začaly se mi prořezávat dva třetí přední zuby, proto mi nedržela protéza. Až v červnu byla v nemocnici operace těch třetích zubů. O dalších zdrav. problémech se nebudu zmiňovat, vždyť čtenáře by to již mohlo nudit. V listech událostí za jednotlivé roky je vidět to neustálé zhoršování mého zdraví, včetně zvyšování cen za léky.

V tomto roce jsem nechala opravit střechu, která už to moc potřebovala. Byli tu tři hoši a celkem jsem zaplatila 52 200.—Kč.

Ale ještě se zmíním o zářijovém krásném dni, kdy jsem měla otevřené dveře na balkon a kočka Lili stále dorážela na moje nohy, když jsem seděla u počítače. Vybídla jsem ji, aby si skočila do ušáku, že ji tedy budu hladit. Opravdu si vyskočila, ale jak jsem ji po druhé pohladila, vymrštila se, kousla mne a škrábla do levé ruky, ze sedmi míst mi crčela krev. Teď jen stručně: dezinfekce, zavázat, druhý den k doktorce, převaz, papír do nemocnice na infekční. Dva druhy antibiotik, po kterých jsem se osypala. Jirka vezl kočku na veterinu, doktor doporučil její konec.

Začátkem října jsem jela s Lenkou na léčení do Teplic. Bylo to nádherné, dopoledne léčení, odpoledne autem výlety. V esperantu mám popsány všechny výlety, které jsme během léčení autem podnikly. V době mé nepřítomnosti mi Mirka s Jiříkem vylepšovali byt, včetně vymalování, což mne stálo 40 tisíc. (Zajímavé, jak se uspořená částka peněz tak zmenšovala. Ještě na účtu něco zbylo?)

Ještě „jedu dál“ 2011 – 2013

Když opět probírám události přepsané podle kalendáře, nebylo nic vyjimečného kromě občasných nadprůměrně větších mých bolestí, které se nesoustředují jen na kolena, ale dá se říci, že „pochodují“ přes všechny čtyři končetiny.

Od poloviny března je už krásné jarní počasí, že už sedím na zahradě jen v pletené bluze. I velikonoce, byly po polovině dubna v nádherném jarním počasí.

Jiřík začal v dubnu stavět první část nového plotu naší zahrady, pokračoval v srpnu – za materiál jsem platila 18 tisíc.

1.května 2011 jsem od Klárky dostala malého roztomilého kocourka, nar. 21.3.2011. Pojmenovala jsem ho „Lumpík“ Protože jsem nikdy kotě neměla, nemohla jsem se vynadívát na ty lumpačiny, co Lumpík dokázal. Že jsem ho přivezla ve svém vytahaném svetru, jakmile k němu mohl,

hned se do něj zabalil. Velmi brzy se naučil chodit na svůj záchodek a jakmile mohl, vylezl mi po zádech a olizoval mi uši nebo se mi hrabal ve vlasech. Taky rád „pomáhal“ při práci na Informilu, jak vidíte na fotografii. Jenže Mirka víc a víc kašlala a postupně lékaři zjistili, že je alergická na kočičí chlupy. Chodila ke mně stále méně a já přemýšlela, komu tedy

kocourka darovat, – do útulku rozhodně ne – někam do dobré rodiny, i když mi z toho bylo moc smutno.

Na Jirkovy narozeniny 8.8.2011 se mi můj Lumpík v kuchyni vpletl mezi nohy, já na něj nechtěla šlápnout, ztratila jsem rovnováhu a spadla jsem na mé bolavé pravé koleno a zlomila si kost pod prsteníkem na pravé ruce.

Nemocnice, pohmožděné koleno zmodralo a ruku mám v sádře. To je peklo. Naučit se umýt, čistit zuby i další části těla umýt a utřít levou rukou, vysprchovat se jen pomocí Mirky, ale levačkou si uříznout chleba nebo kousek salámu – to byly „báječné prožitky“. A potom ta rehabilitace, ruka bez síly.

Ivan Podlášek mi nabídl, že jejich dcera Irenka by byla ochotna si Lumpíka vzít k nim do obce kousek za Pardubicemi, že tam dvě kočky mají, tak že ten třetí by se k nim vešel. A tak 2.9. si Irenka Lumpíka odváží se všemi hračkami i granulemi. A mně je moc smutno, moc jsem si to kotě oblíbila. Ale vím, že se u Irenky bude mít dobře.

V září odjíždím autem s Klárkou, jejím přítelem Lukášem jeho psem Astou a jeho neteří malou Eliškou do Jáchymova na třítydenní léčení. Léčili se tam i Lukášovi rodiče, s kterými jsem byla seznámena a pětkrát mne vzali autem na výlety. Ale léčení pro mne bylo těžší, v pravé ruce jsem neměla sílu dostat se z vany, musely mi sestry dávat do vany nafukovací elektrický polštář, který mne pomohl vyzvednout z vany. Z Jáchymova mne domů odvezli vnuk Petr s Lucinkou.

V prosinci – v dobrém počasí jsem si troufla po dlouhé době sednout na kolo a opatrně jet pouze do Ideonu na výstavu. A to stačilo k dalším bolestem od hýždě až k lýtku na další měsíce.

Už 2.ledna 2012 začala ke mně chodit masérka ze společnosti „Domácí péče Kamilka“ –14 masáží a před tím 5 injekcí trochu zmenšilo bolesti až začátkem února.

4.února jsem připravila svačinu pro 14 esperantistů z klubu E-mentálci a protože byli na exkursi ve stájích – kde Jirka jezdí každou neděli na koních, a byl silný mráz, tak jsem je pozvala. Horký čaj či káva a něco k tomu - jim byla příjemná; já byla totiž hlavně zvědavá, jak tato společnost mluví esperantem. Protože byli mezi nimi 4 cizinci, opravdu mne potěšilo, jak se všichni snažili.

Po mnoha dnech zimy a větru začátkem dubna jsme seděli na zahradě a koncem dubna už bylo 32 stupňů horka a to pokračovalo i začátkem května.

V polovině září 2012 jsme organizovali další kongres AEH ve Štířím Dole v krásném údolí. Vše se povedlo, ale poslední den nejméně třetina účastníků – my mezi nimi - jsme chytili jakýsi virus, z jídla to nebylo. Zvracení, průjem, bolest v krku a kašel – ten nás trápil několik týdnů.

V listopadu 2012 se Lucince narodil chlapeček Sebastián, říkají mu Sebík, tak už jsem prababičkou. A další zajímavost – jsem věčné břemeno. Dům jsem předala Lence, Mirce a Jirkovi. Musím doufat, že se do mé smrti nic nezmění a že nebudu vyhozena do nějakého hospicu. Hlavně, abych se mohla až do smrti sama obsloužit i při těchto někdy zoufalých bolestech.

V listopadu 2012 se Lucince narodil chlapeček Sebastián, říkají mu Sebík, tak už jsem prababičkou. A další zajímavost – jsem věčné břemeno. Dům jsem předala Lence, Mirce a Jirkovi. Musím doufat, že se do mé smrti nic nezmění a že nebudu vyhozena do nějakého hospicu. Hlavně, abych se mohla až do smrti

Co se všechno semlelo v letech 2013 a 2014

V lednu 2013 dokončuji historii rodu Urbanů; v knihovně mi to okroužkovali, je to kolem 80 stránek – přepsala jsem to z rukopisu babičky Běly (tatínkovy maminky) hlavně na žádost mého bráchy Ladislava. Často mám pekelné bolesti v pravé noze, někdy v té druhé, bolesti břicha, kolena a páteře – zřejmě až mne nic nebude bolet, tak budu mrtvá.

Bylo i hodně různých událostí, které se mne netýkaly; v první polovině roku zemřeli herci Jiřina Jirásková a Vladimír Čech, bylo první i druhé

kolo přímé volby prezidenta, v tom druhém byl výběr jen z Miloše Zemana a Švarcenberka. Je nový papež František.

Mirce po kiretáži a po gynekologické operaci našli rakovinu dělohy. Ten strach, aby jí pomohly 4 chemoterapie a 25 ozařování. Vypadaly jí vlasy, nosila paruku nebo šátek na hlavě.

Mirka zdárně rakovinu překonala, ale bolí ji levá kyčel, zřejmě připálená ozařováním. I Mirek Rybáček měl rakovinu. Další strach nás ovlivňoval, - operace hlavičky Sebíka. Doktoři zjistili, že má šiřatou hlavičku nahoře zúženou a mozek by nemohl růst. Tak mu v hlavě dělali místo pro mozek, pak jsem ale slyšela, že měl srostlé kosti a tak je doktoři museli uvolnit. Díky bohu, též to dopadlo dobře.

V květnu jsem se nechala objednat na operaci „skákacích prstů levé ruky na 2.7.2013“.

V červnu celé dny prší a v ČR začínají povodně, které jsou už v Rakousku, Německu i Švýcarsku, jsme rádi, že se našemu okolí povodeň vyhnula.

Přes 800 míst v naší zemi je pod vodou, evakuováno je na 19 000 lidí, stoletá voda, hladina Labe je 9 m vysoko. V Praze jsou postupně zavírána stanice metra, pošta zavřela 22 poboček atd.

Zatčena je milenka Petra Nečase, největší korupční skandál ve vládě 7 – 15 politiků ve vazbě.

V krematoriu někdo ukradl z našeho hrobu měděné rámečky skříněk, Kiril objednal nové.

Na obstríky kolen k dr.Haltuchovi chodím každé dva měsíce. Na pár týdnů je bolest kolen menší, ale pak je to zas stejné. Někdy obstríky pomohou jen na dva týdny.

Koncem června AEH pořádalo autokarový zájezd do Herzbergu s návštěvou Lipska a Drážďan – asi to byl můj poslední autobus. zájezd. Vylézt po schůdkách do autobusu a slézt není už pro mne jednoduché.

6. listopadu 2013 jsem dostala do levé poloviny vlasů pásový opar, nevěříte, jaká to byla bolest; v noci na pohotovost, dva druhy antibiotik a stálá únava a dlouho, skoro rok trvalo, než jsem se cítila aspoň trochu normálně.

V lednu **2014** kvetou petrklíče a sníh ještě nebyl, teplo je + 10 stupňů. Nemají u sv. Petra nějak přeházený kalendář? Vždyť v únoru bylo až 17 st.

Dokončovala jsem knížku o historii Fr.Vl. Lorence, byl to Čech, který vydal pro Čechy první esperantskou učebnici a uměl 104 cizích jazyků; vydala jsem jen 150 ks, nevěděla jsem, zda knížka půjde na odbyt. Ale většinou jsem ji darovala lékařům, známým, kteří o esperantu nic nevědí, také jsem jednu poslala ministrovi financí A.Babišovi. Poslal mi poděkování. Tak mi tu zůstalo ani ne 5 kousků.

Ale bolesti krční páteře, kolen atd. se stále zhoršují a tak jsem dostala radu navštívit v nemocnici Ambulanci léčby bolestí. Lepím si náplasti vždy na 4-5 dní a opravdu to na páteř pomáhá, ale jsem stále ospalá, usínám i víckrát denně – třeba jen když si chci přečíst noviny; takže nemusím denně jíst prášek na spaní Stilnox a spím dobře. Škoda, že to na kolena nepomáhá.

V květnu se u Lenky dělala rekonstrukce domu a hlavně bytů, protože nyní Lenka s Kirilem bydlí v přízemí a Klárka s Honzíkem v 1.patře. Mladá rodinka čeká miminko, prý to bude holčička a já se už moc těším na pravnučku.

Z úrody toho moc nebude, mnoho listů třeba u stromu broskví je stočeno i přes Mirčino stříkání, strom mirabelky usychá, zůstaly pouze dvě větve. I strom višně má už mnoho větví na odpis. Vše je suché. Jen keř borůvek je zralý a pokud Mirka není rychlejší, tak naše fena Ejmyna borůvky moc ráda. Jsou tropická vedra, která jen těžko snášíme. První slejvák byl až 27.7. 2014.

Tento obrázek je docela podařená fotomontáž. Vytvořil to kamarád Mirky, s kterým se seznámila v pěveckém sboru Návrat, kam pravidelně chodí zpívat. Myslím, že Mirka seděla na koni poprvé v životě. Jirka na koni jezdí skoro každou neděli.

Jirka dálkově udělal školu za 32 tisíc školného a má hotové zkoušky z elektřiny. Asi bych se měla zmínit o smrti mého prvního manžela. 16.9. 2014 zemřel na rakovinu otec mých dcer Mirek Rybáček.

Když kontroluji měsíce dle událostí celého roku, je všude psáno o mých zdrav.problémech a tak snad je zajímavé jen to, že 15. listopadu 2014 se narodila Klárce holčička, které dali jméno **NATÁLKA**.

Měla 2,93 kg. Na fotce je připravena ke koupání, tatínek Honzík se s radostí ujal tohoto úkolu.

O týden později 22.11.2014 slavil pravnouček Sebík (Sebastián) 2 roky. Tak už mám dvě pravnoučátka.

A zas jsem se nemohla radovat dlouho. 18.11. jsem byla odvezena do nemocnice, nemohla jsem dýchat pro bolesti pod pravým prsem při nádechu i při výdechu. Tam - injekce na ředění

krve, infuze, dva zákroky (hadičkou do krku až k srdci a pak elektrošok). Tlak před tím 140/130/250= tep. Srdce mi chtělo vyskočit z těla.

Vrátila jsem se 5.12, ale doktor řekl, že se to vracívá, ale že příště musím hned volat ARO a ne rodinné auto, které nemůže zaparkovat blízko sálu.

Po mém návratu z nemocnice tu byli řemeslníci a dávali nová schodišťová okna, plastová, hodně menší, než ta stará. A 30 tisíc korun je pryč.

A mně je 85 roků; vzpomínám na mou maminku, která už 31 let tu není. Vždyť umřela v předvečer mých narozenin. Moje rodina objednala oběd

pro všechny na Staré Rybárně a tak jsme se tam sešli, dárků bylo moře a děťátka vedle stolu klidně spala.

Už jsem dlouho nebyla v nemocnici? 21.12.2014 jsem se předávkovala Warfarinem, když jsem musela brát denně 1½ tabletky a ráno jsem se zděsila, že jsem močila v noci krev. A opět do nemocnice, z urolog.odd. na kardiologii, 30.12.2014 mne pustili domů, do té doby jsem vůbec nekašlala, ale na pokoji v nemocnici jsem měla dvě ukašlané pacientky a já se vrátila domů a začala kašlat, dvoje antibiotika vůbec nezabraly, týraly mne záchvaty kašle, dávala jsem se, z kašle jsem byla úplně vyřízena, to mně týralo až do 20. ledna 2015, kdy jsem první den nezakašlala.

Tak jaký bude rok 2015?

Bude mne zas „moje já“ tolik týrat?

10. dubna 2015 poprvé sedíme na zahradě, na slunci je krásných 25 stupňů. Od 20.dubna natírá p.Mráz okna u mne v 1.patře, i u Mirky v přízemí, i

Lenka přišla pomoci uklízet. 18. 5. má bratr Láďa 80 let.

V červnu můj tlak a puls 160/115/120, v srpnu též, i koncem října 129/106/121. Stále jsem jako jednou nohou v nemocnici – tep srdce cítím jako když jedu vlakem.

Lenka připravuje autobusový zájezd na stý světový kongres ve francouzském městě Lille, Pepa Hron sepsal 6 průvodců po belgických a franc.městech, které v tom týdnu všichni navštíví a protože jede s nimi 10 Němců, všech 6 brožurek překládám do esperanta. Také pomáhám s ostatními admini-

strativními úkoly, při tom sestavuji Informilo a Antauen, tak nemám chvíli klidu. Také jsem sepsala pro kongres “Historii AEH od jeho počátků“, t.j. od roku 1985.

Koncem srpna zjišťuji, že mi moc padají vlasy a že už mám temeno prázdné. Navštěvuji doktory, nikdo neumí poradit, nevědí, z čeho by to mohlo být, až když já se ptám – „a nemohlo by to být z pásového oparu, který jsem měla v listopadu 2013 v levé polovině vlasů?“ Přitakali, nabídli mi paruku, která ze zdrav. důvodů není tak drahá a ještě dali slevu 1 000,-Kč. Když bylo chladno, nosila jsem to jako čepici, ale když jsou vedra, není to příjemné nošení.

15. listopadu 2015 má Natálka jeden rok a už měsíc běhá. Sebík má 3 roky a už chodí do školky, aby Lucinka mohla chodit do práce. Už druhý rok nejezdím s rodinou do České Třebové na esp. silvestr, ale pomáhám s návrhy pro scénky.

Jaké je rezumé za tento rok? Víc zapomínám – příkládám to věku, ale hůř se mi vyjadřuje. Už 17 roků dělám redaktorku mezinárodního časopisu, překládám články do nebo z esperanta, ale dřív jsem se nebála mluvit k publiku, což si už netroufám. Jaké to bude dál???

Rodina vyfocena v listopadu 2015 v bytě Petra a Lucinky, kdy Sebík měl 3 roky a Natálka 1 rok

R o k 2 0 1 6

Nová část počítače, s kterou bych měla být spokojená, nesedí mně, ani oběma dcerám či Luďce – mé spolupracovnici a kdyby ten starý počítač nedělal takové vylomeniny, třeba, že já psala s normálními mezerníky a počítač k adresátovi došel bez mezerníků. Nic nepomohlo, že si každý dopis přečtu 2-4x. Ale lépe se v něm hledalo, i psalo. Začnu psát ve velikosti písmen 14 a samo se to přehodí na 11 nebo 16, nebo najednou vše píše s velkými písmeny. Jsem zvyklá psát rychle, tady musím vše kontrolovat a psát pomaleji.

7. prosince 2016 se Petrovi a Lucince narodila holčička, které dali jméno Anabela. Tak mladí jsou spokojeni, když mají chlapce a holčičku.

Když pročítám kalendář, sněžilo 3x půlden a jinak stále sucho. Víc sněžilo či přšelo v západní části naší zemičky, ale my ve východní části jsme stále na suchu. A vedra byla veliká.

Už se dokončil sousední dům po M. Skalické, který 7 let zel prázdnou, ten hluk z velké rekonstrukce jsme horko-těžko přežili, tam je 6 garsonek již obsazených po 10 000 Kč. Největší škoda, že můj balkon už nevidí sluníčko. Na něm jsem se ráda vyhřívala a teď je jejich část zastavěna do zahrady a mně na balkon sluníčko nejde, jen chvíli v podvečer.

R o k 2 0 1 7 a 2 0 1 8

Je zajímavé, jak sucho v naší zemi pokračuje, hlavně na naší východní straně. Ještě tak nejvíc prší kolem Plzně nebo v jižních Čechách, ale nám se déšť vyhýbá a tak, když chceme mít aspoň trochu úrodu v zahradě, tak musíme stále zalévat. Když srovnávám tyto poslední dva roky, tak je víc a víc sucho.

Že by rok 2017 byl pro mne nějak příjemný, se nedá říci. 26. června jsem nesla stoličku z předsíně do kuchyně a jen trošku jsem zachytla o levou nohu, bohužel však o žílu. A v momentě celý střed kuchyně byla jedna obrovská louže krve. Na štěstí právě přicházela Mirka, jednou rukou chytla ránu, druhou mobil a volala Jirku, který také na štěstí byl doma. Přinesl obvazový materiál. Kdybych byla doma sama, nestačila bych se obvázat a stála bych v krvavé louži, v které by mi noha ujízďela; tyto „zážitky“ píšu v červnu 2018 a stále mi 3x týdně chodí převazovat nohu ošetřovatelka; (dříve jsem chodila k dr. Knittlové, ale jak chodím čím dál hůř, chodí sestra už jen ke mně. Tak to je už celý rok.

Nezůstalo však jen u této příhody, ale měsíc na to 25. 8. 2017 z ničehonic mi začala téci krev z nosu takovým proudem, že Mirka musela zavolat sanitku, ta mne odvezla do nemocnice a tam mi něco v nose vypalovali. Do třetice – 29. 12. jsem v noci močila krev a tak opět do nemocnice. Prý to asi bylo Warfarinem, tak jsem místo něho dostala Xarelto a nemusím tak často chodit k doktorce na INR (píchání do prstu).

Stručně – co si pamatuji z posledního období:

Sebík i Natálka nosí brýle. Sebík už cvičil na sokolských slavnostech v červnu 2018.

Honzík Klárku opustil, ale pravidelně si chodí pro Natálku. Asi měl odchod už dřív v úmyslu, protože se nechtěl ženit. Klárka ale říká, že je jí bez něj líp.

Jarmila s třemi pravnoučátky v r. 2017

Kiril měl nějaké „prohřešky“ v řízení auta a vzali mu řidičák na rok. Malá Belinka měla v prosinci už celý rok, má však prý něco s ledvinami. Lenka připravuje esp. zájezd na světový kongres na rok 2018 do portugalského Lisabonu; z CZ jich letí skoro 30, tam budou mít pronajmutý autobus na celodenní zájezd po portugalském pobřeží s návštěvou Sintry. Hlavně, aby se všichni v pořádku vrátili.

Lenka se zúčastnila kongresu v Nitře v červenci 2017, bylo tam na 1300 lidí z 60 národů a Mirka 4. 8. 2017 šla do nemocnice na operaci – endoprotéza kyčle. Pak ji odvezli na rehabilitaci do Bohdanče a od 9. 9. je doma. Zatím krásně pochoduje s franc.holemi. Bratr Lád'a taky prodělal operaci, myslím prostaty, v telefonu byl veselý, tak snad bude v pořádku.

A nyní jen krátce co se stalo roku 2017 a 2018 (takže dopisuji z událostí začátkem června 2020).

V březnu 2017 zemřel kardinál Vlk, v dubnu jsme byli na setkání EK v Č.Třebové. Od 21. 4. 2017 jsme pořádali v AEH kongres v Hodoníně u Kunštátu. Povedl se. Víc informací je v kronice. V květnu padla Sobotkova vláda.

11. 5. 2017 zemřel otec Lucinky Angelové, měl 61 let. 23. 5. po 20 letech byl propuštěn z vězení Kájinek. V červenci 2017 – Jirka má konečně auto“mikrobus“. 20. 7. na naší zahradě zpívali členové „Návratu“ 20 lidí.

3. 12. 2017 klub E-mental' uspořádal po celé republice 16x Tosto por Zamčjo (pro Zamenhofa), poslední se konalo u nás v Pardubicích.

8.-10.12.2017 jsem s Lenkou jela do Norimberku a do Weidenu navštívit Gretel a Dandorfera, ale při zakončení krásného výletu mi ujela hůl na schodech a ač jsem dosedla jen na nižší schod, mé pozadí moc týdnů ukrutně bolelo.

V lednu 2018 konalo druhé kolo prezidentských voleb, opět zvítězil Miloš Zeman nad Schvarzenbergem. 30. 1. zemřela Maruška Stodolová v 85 letech.

A znovu problémy s mým zdravím. 12. 2. 2018 v nemocnici odběry krve, CT, pálí rána domněle vyléčená před vánocemi, zjištěno, že z ní vytéká tekutina a tak opět začala ke mně chodit sestra ránu léčit a bandážovat oteklou nohu. Od března dostávám 3x týdně obědy z restaurace v Úhřeticích za 80 -, později za 85 Kč. V dubnu jela Mirka na týden do Sezimova Ústí. Venku bylo kolem 21 stupňů tepla. V květnu jsem se účastnila esp.setkání v Benešově, pak mne Lenka odvezla do Jevan. 29. 5. zemřel Bep Demmendaal. V červnu jsme pořádali 20. Esperantský den pod Kunět. horou, v Pardubicích byl krajský sokolský den a venku tropické vedro už celý týden. 8. července 2018 jedeme do Vrdů na odhalení desky Lorencovi, pak bylo 26.7. zpívání na zahradě souboru Návrat, též i 16.8. a Lenka vedla zájezd do portugalského Lisabonu, Mirka jela s ní.

V říjnu máme hotová plechová vrata z průjezdu do dvora za 33 tisíc a nový plynový kotel a vložkování komínů za 56 tisíc. V listopadu kromě mých častých bolestí břicha zemřel bratranec Honza Skácel a kremaci měl 23. 11. 2018.

10.12. 2018 jsme organizovali Zamenhofův večer.

ROK 2019

V lednu jsem byla s Mirkou na koncertu dcery (nebo vnučky) pí. Korečkové – hráli tam na loutnu s dvoumetrovým krkem, tzv. Theorba.

V únoru byla u nás zajímavá esp. schůzka s pěti cizinci, kteří následující den se zúčastnili přednášky v dopravní univerzitě.

V březnu byla Lenka na operaci kamínku ve slinné žláze a mne několikrát opět bolelo břicho.

19. 4. 2019 na Velký pátek velikonoční jsem s bratrem Láďou a Lídou jela do Poděbrad obdivovat nádherné plochy tulipánů; Když jsem přecházela silnici, chytila mne prudká bolest pravé nohy v kyčli. Doma po bytě jsem se belhala s vozíkem, další den v nemocnici bolest v kyčli opět zesílila. Po injekci a kapačkách se bolest na chvíli zmírnila, ale začala v levé noze.

13. 6. přijel z Brazílie pravnuke Fr. Lorence s rodinou do knihovny ve Vrdech, kde se konal křest pojmenování na knihovnu Lorence a Zd. Myslivec vyrobil pamětní desku. V září jsem byla týden v nemocnici, kapačky mi nepomohly, ale po příchodu domů jsem úplně přestala chodit a bohužel jsem se mohla pohybovat pouze s pomocí chodítka. Bolest v kyčli už mám stále. V prosinci mne čekala oslava mých 90 let.

Z á v ě r

Tuto brožurku, pomocí které procházím vzpomínkami celým svým životem, byl víc jak 67 roků obohacený esperantem s mnoha zážitky; snažila jsem se ji dokončit do mých 90 let.

Vím že mladá generace obvykle málo má chuť a čas poslouchat, jak to bylo ve válce nebo po válce, když nic nebylo k dostání, s jakými problémy jsme se museli potýkat, ale věřím, že si tyto stráněčky přečtou a ponechají si je i pro své děti a vnuky jako malou vzpomínku na svou maminku, babičku a prababičku.

Většina stránek se týká mého esperantského života a tak kromě našich rodin věnuji jeden výtisk pardubickému Klubu esperantistů doktora Schulhofa a jeden Českému esperantskému svazu.

O B S A H :

Úvod	str.	1
Válka		2
Konec války – květen 1945		4
Podzim 1945		5
Já poslušná dcera		6
Padesátá léta a setkání s esperantem		7
První roky mého manželského života		9
Nový vlastní byt		10
Chybělo mi esperanto		12
Kam na dovolenou? Lančov a Sofie		14
Zpět doma		14
Za fotografii do Holandska		14
Jak mne esperanto zachránilo		14
Autohavarie		16
Život není peříčko		18
21.srpen 1968 a léta sedmdesátá		20
Rozvod		22
Svatby mých dětí		22
A léta běží, vážení...		24
Roky 1980 – 1985		24
Jsem v důchodu		27
Rok 1991		32
Poslední rok Československa 1992		33
Vznik České republiky 1993		36
A dál 1994 – 1995		37
Léta plná bolestí 1996 – 1998		41
Roky se nezastaví 1999 – 2001		42
Pokrok světem letí		47
Roky 2002 až 2004		49
Vzpomínka na dětství		52
teta Vlasta a Jiří + Jevany		54
Co psát o letech 2006 – 2008		57
Roky 2009 – 2010		63
Ještě jedu dál 2011 – 2013		64
Co se všechno semlelo 2014		67
Tak jaký bude rok 2015		70
Rok 2016		71
Roky 2017 a 2018		73
Rok 2019 a mé jubileum 90		75
Závěr		76

Dodatek :

Leden v roce 2020

Od 1. 1. 2020 vláda navýšila důchody, takže pobírám již 15 290,- Kč. Zdravotní stav se mi nadále zhoršuje a velmi mi otekly nohy. Voda z oteklých lýtek tekla vpředu i vzadu. Dne 13. 1. vážím 80 kg, takže jsem trochu shodila.

Největší problém nastal 16. ledna v noci, upadla jsem naznak v předsíni směrem do koupelny v 1.30, ležela jsem bez pomoci až do 7,30 hod., kdy mne Irena Podlášková uslyšela a zavolala Mirku a Jirku. Mám plno odřenin, odraženiny na pravém lokti, na zádech, kostrči. Ale na vyšetření nechci!

23. 1. bratr Lád'a s Lídou oslavili diamantovou svatbu jen ve svém soukromí.

Od 28. 1. jsem přijata do LDN k docentovi Burešovi. Vezou mne na několik rentgenů, ultrazvuků a k dalším přístrojům, též na plicní odd., na úrazové. Mám 2 zlomená žebra, obě části stydké kosti, odštípnuté lůžko v kyčli (7 částí těla).

Začala karanténa kvůli koronavirusu, který se rozmohl po všech zemích. Byl vyhlášen nouzový stav, byly zavřeny školy a musí se nosit roušky.

Po dvou měsících mne propustili domů, ale již nemohu udělat jediný krok samostatně, tak zůstávám na invalidním kolečkovém křesle. Kolik kapesníků plných slz nemá cenu počítat. Už jsem smířená se vším, jen mi je líto dcer, že mne budou ošetřovat do konce mého života. Kéž by to netrvalo dlouho.

Mám polohovací postel a schodolez, (za 15 000Kč), abych se mohla alespoň podívat do zahrady nebo do parku za pomoci Lenky. Kdyby nebylo těch strašných každodenních bolestí, ještě bych ráda pomohla dcerám v esperantské korespondenci.

